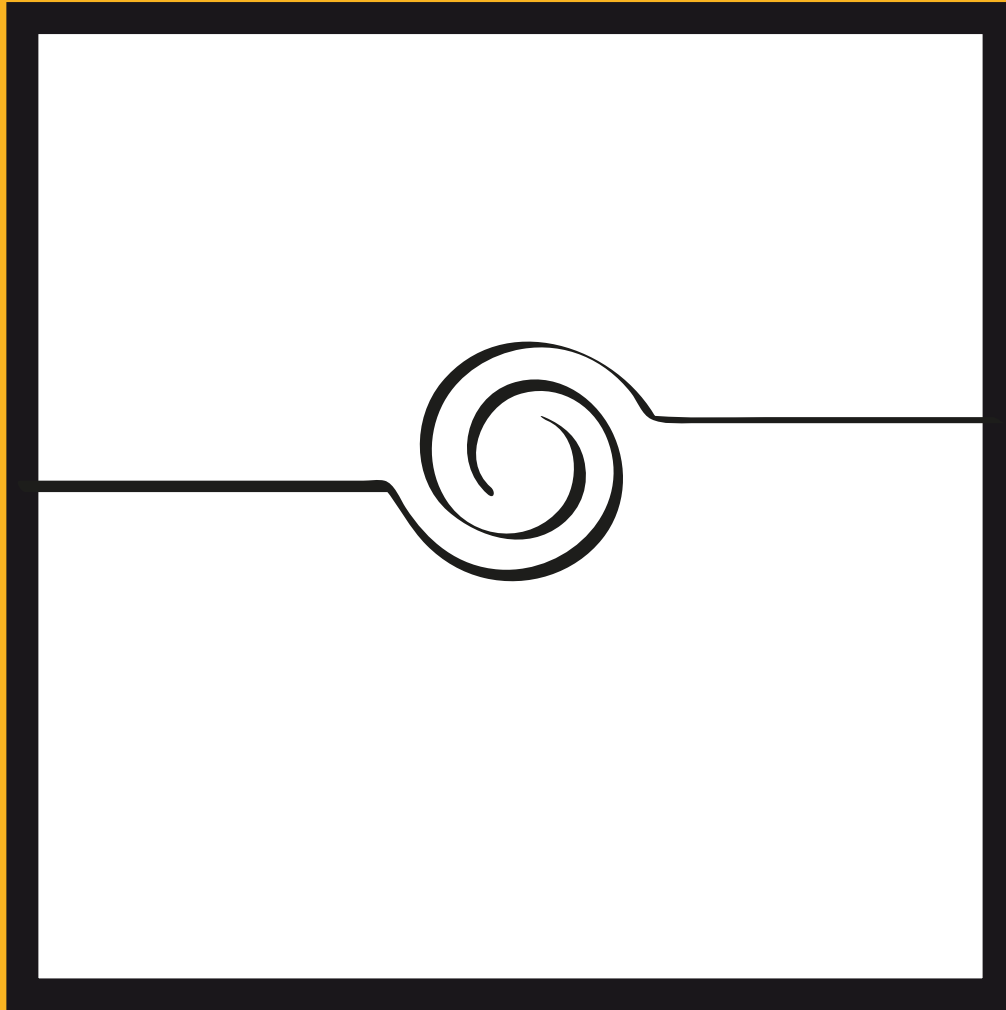

GUIA PER A LA CONTRACTACIÓ PÚBLICA DE SERVEIS FINANCERS ÈTICS I SOLIDARIS

Papers de l'Observatori de les Finances Ètiques

OBSERVATORI
DE LES FINANCES ÈTIQUES

GUIA

**GUIA PER A LA CONTRACTACIÓ
PÚBLICA DE SERVEIS
FINANCERS ÈTICS I SOLIDARIS**

Papers de l'Observatori de les Finances Ètiques

Novembre 2021

Presentació	3
1. CATEGORITZACIÓ DELS CONTRACTES DE SERVEIS FINANCERS	5
1.1. Marc legal i jurídic	5
1.1.1. Les grans etapes d'evolució	5
1.1.2. LCSP	7
1.1.3. Marc europeu	15
1.2. El procés de licitació pública	18
1.2.1. Fases de la contractació pública	18
2. EXPERIÈNCIES PRÈVIES	25
2.1. Marc català i estatal	25
2.2. Marc europeu	29
3. RECOMANACIONS	31
3.1. La necessitat de jurisprudència tècnica i legal	31
3.1.1. Proposta de definició de l'objecte del contracte	31
3.1.2. Coneixement compartit: consultes prèvies	34
3.2. La materialitat de les clàusules i la seva acreditació i seguiment	37
3.2.1. Propostes d'incorporació segons fases de la licitació	37
3.3. Criteris estratègics per a un sector financer més ètic i responsable	42
3.3.1 Propostes de mètodes de seguiment	48
3.4. Alternatives a la contractació pública per potenciar les finances ètiques	50
Conclusió	53
Bibliografia indicativa	59

Papers de l'Observatori de les Finances Ètiques – Núm. 10

Coordinat per: FETS – Finançament Ètic i Solidari **Realitzat per:** Marc Becat **Amb la col·laboració de:** Maria Arias Montardit (Tècnica jurídica de la Direcció General de Contractació Pública de la Generalitat de Catalunya), Víctor Torrents (Cap de seguiment de contractes d'ACM), Jordina Moltó i Bastardes (Cap d'Estudis i contractació d'ACM), Víctor Meseguer (Director de Social Economy Europe), Daniel Sorrosal (Secretari General de la FEBEA) i Amanda Ortega (Experta en Responsabilitat Social) **Disseny i maquetació:** Muntsa Busquets **Correcció:** Anna Rius

Amb el suport de: Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

Els continguts d'aquest document són responsabilitat exclusiva de FETS i en cap cas, no poden considerar-se com l'opinió de l'ACCD.

PRESENTACIÓ

Les diferents administracions públiques gestionen un volum elevat de recursos, tant des del punt de vista dels ingressos i la recaptació, com des de la despesa pública i la contractació, la qual cosa implica un cert grau de responsabilitat, ja que la seva activitat econòmica genera i impulsa una economia determinada segons amb quines empreses i entitats col·labora.

En aquest marc, la compra i la contractació públiques responsables són un aspecte estratègic de la gestió dels recursos públics que ha incrementat la notorietat els darrers anys, a causa de l'entrada en vigor de nous marcs legislatius europeus i estatals resultants d'un canvi de paradigma, a escala global, al voltant del consum i els seus impactes.

En aquest informe analitzem el rol de la contractació pública com a eina per impulsar les finances ètiques a Catalunya. L'objectiu és facilitar als responsables de formular la contractació pública de les administracions públiques la contractació d'entitats de finances ètiques per a serveis bancaris i financers, així com la implementació de criteris ètics, socials i mediambientals als plec per afavorir una contractació més responsable de serveis financers allà on les entitats de les finances ètiques no arribin.

Pel que fa a la metodologia, hem intentat presentar una foto actualitzada de l'actual marc legislatiu que regeix la contractació pública i del conjunt del procés de licitació. D'una banda, a través de l'anàlisi jurídica de les lleis de contractació pública (directiva europea de 2014, LCSP, SCDR europea). D'altra banda, per al contingut més analític del procés de contractació pública, hem utilitzat els recursos en línia de les administracions públiques (Generalitat, ajuntaments, ACM), on apareix informació pública sobre els diferents processos de contractació en curs i passats. A més a més, també hem fet recerca en mitjans de comunicació, hem dut a terme entrevistes a persones expertes en l'àmbit de la contractació pública responsa-

ble i de les finances ètiques, i a persones tècniques de les administracions públiques.

D'altra banda, hem estudiat les diferents iniciatives (poques) en l'àmbit de contractació de serveis financers ètics que existeixen en el marc català, estatal i europeu, a través de la bibliografia existent i de la informació pública dels processos (el conjunt està disponible en referències i al final de l'informe). Convé apuntar que, com que la contractació pública de serveis financers, tal com explicarem, es regeix pel dret privat, la informació dels processos no és de caire públic i limita en gran manera la recerca.

Per acabar, resultat d'aquesta anàlisi, hem iniciat una reflexió a fi de donar recomanacions per incloure propostes d'aspectes socials, ètics i mediambientals als plec de contractació pública.

Aquest informe consta de tres parts:

- 1. La categorització dels contractes de serveis financers:** una anàlisi del marc legal i jurídic de la contractació pública, seguint les grans etapes d'evolució i amb un èmfasi en la LCSP i les directives europees que impacten en el marc, i les distincions pràctiques per a les finances ètiques. També comprèn un resum del conjunt del procés de licitació pública adaptat a les finances ètiques.
- 2. Les experiències prèvies:** el conjunt dels casos públics de contractació pública de serveis financers ètics en el marc català i estatal, amb una visió dels seus límits, obstacles i bones pràctiques. També comprèn un recull de bones pràctiques en el marc europeu/internacional per poder-les reproduir.
- 3. Recomanacions:** un conjunt de recomanacions en coherència amb l'anàlisi legal i les experiències recollides, adaptat a les fases del procés de licitació.

1. CATEGORITZACIÓ DELS CONTRACTES DE SERVEIS FINANCERS

1.1. MARC LEGAL I JURÍDIC

1.1.1. Les grans etapes d'evolució

La compra pública és el procediment pel qual un ens del sector públic selecciona la persona física o jurídica que ha d'executar una obra, prestar un servei o subministrar un bé, per satisfer una finalitat pública. Aquest procediment del sector públic, definit legalment, sempre s'ha d'ajustar a uns certs principis: llibertat d'accés a les licitacions, publicitat i transparència dels procediments, no-discriminació i igualtat de tracte entre els licitadors.¹ L'elevat impacte potencial de la compra pública està fortament relacionat amb els volums implicats i la seva capacitat tractora, així com també amb les possibilitats d'escalabilitat i impacte indirecte que té un agent com l'administració pública. Aquest impacte està vinculat tant al rol legislatiu que té (coherència interna en l'aplicació pròpia de millors pràctiques), com a la gestió d'externalitats negatives generades per les mateixes decisions de compra de l'administració pública. Dins d'aquest marc, hem vist al llarg dels darrers anys diversos desenvolupaments legislatius i estratègics que tenen per objectiu incloure paràmetres de qualitat a aquesta capacitat de compra pública de les administracions públiques, utilitzant la palanca de la contractació pública per potenciar el canvi social en el sector privat.

Són diversos els termes que existeixen per referir-se a la inclusió de paràmetres de qualitat en la contractació pública que van més enllà de la visió tradicional de contractar una entitat privada per complir una necessitat d'aprovisionament, de bé o servei, al millor preu. Molts dels agents públics tenen l'objectiu d'ampliar la contractació a quelcom més enllà. Independentment dels termes utilitzats (contractació pública socialment responsable, sostenible, compra verda, compra pública i drets humans), veiem que a poc a poc s'imposa una visió més estratègica i amb una voluntat de tenir més capacitat per incidir sobre aspectes més enllà del preu (aspectes socials, mediambientals, de governança, de drets humans, etc.) en l'actuació de les administracions públiques com a agents compradors i amb capacitat d'incidència en el mercat.

L'estratègia de compra pública responsable comença en el marc europeu, d'acord amb la [comunicació interpretativa de la Comissió Europea, publicada al DOUE de 28 de novembre de 2001](#), sobre la legislació comunitària de contractes públics i les possibilitats d'integrar aspectes socials en aquests contractes. L'expressió «clàusules o consideracions socials» inclou accepcions i àmbits d'actuació molt diversos, des del

1. Plataforma de contractació pública de la Generalitat de Catalunya <https://contractaciopublica.gencat.cat/>

compliment dels drets fonamentals i dels principis d'igualtat de tracte i no-discriminació, fins a l'aplicació de la legislació en matèria social, la reinserció de persones desfavorides o excloses del mercat de treball o les accions positives contra l'atur o l'exclusió social.

Sense conseqüència directiva, aquesta comunicació indicava un inici de canvi de paradigma dins la visió de la contractació. A partir del 2010, i en el context de la crisi econòmica internacional i de degradació ambiental, es considera que la contractació pública ha de potenciar totes les actuacions que aportin valor al contracte i ajudin a aconseguir, segons es manifesta en [la comunicació de la Comissió Europea de 3 de març de 2010, «Europa 2020»](#), un creixement intel·ligent, amb el desenvolupament d'una economia basada en el coneixement i la innovació; d'un creixement sostenible amb promoció d'una economia que utilitzi amb més eficàcia els recursos, que sigui més verda i més competitiva, i d'un creixement integrador que fomenti una economia amb un alt nivell d'ocupació que redundi en la cohesió econòmica, social i territorial.

Aquesta Estratègia Europa 2020 és vista com a ambiciosa i vol tenir un paper clau en la configuració de com haurien de ser els instruments legals per garantir una racionalitat, un control i una qualitat en la utilització dels fons públics en la contractació, i es va configurar a través de las Directives europees de 2014.² Convé anotar que tant l'estratègia com la seva configuració legal exclouen les negociacions i els contractes en l'àmbit financer (Article 10 de la directiva 2014/23/UE).

D'altra banda, i a nivell més internacional, aquesta estratègia i la seva inscripció en el marc espanyol també ha sigut motivada per l'aprovació d'agendes internacionals com els Objectius de Desenvolupament Sostenible de Nacions Unides (Agenda 2030), els principis de Ruggie en matèria d'Empresa i Drets Humans, i les diferents nomenclatures ILO desenvolupades per l'OIT.

Tanmateix, aquestes diferents directives europees de 2014 no es van transposar a l'Estat espanyol fins al 8 de novembre de 2017, quan van donar lloc a la nova Llei 9/2017 de Contractes del Sector Públic (LCSP). L'aprovació de les directives de l'any 2014 de contractació pública i la seva transposició i entrada en vigor a Espanya durant els anys 2017 i 2018 estableixen un punt d'inflexió molt significatiu en tot allò relacionat amb les noves possibilitats que el marc jurídic actual ofereix en aquest sentit. Gràcies a una incidència de les entitats de l'economia solidària (com ara REAS o CEPES), la nova llei potencia una visió de contractació pública responsable i aprofita les noves possibilitats que ofereixen les directives en matèria de consideracions ASG actualment, la nova LCSP ja ha entrat en vigor i així ha quedat derogat el TRLCSP, fet que ha suposat un potencial canvi de paradigma de la compra i la contractació públiques, lligat a un nou ventall de possibilitats. Com anirem veient, i seguint la directiva europea, la part de contractació de serveis financers es diferencia en diferents parts, depenent del tipus de serveis, i queda en part exclosa d'aquest marc legal.

2. Directives del Parlament Europeu i del Consell 2014/23/UE i 2014/24/UE, del 26 de febrer de 2014.

1.1.2. LCSP

1.1.2.1. Categorització dels diferents productes i serveis financers

La nova [Llei de Contractes de Serveis Públics \(LCSP\)](#) fa un tractament diferenciat dels diversos serveis financers que existeixen i els separa en serveis de finançament i tresoreria i en serveis d'inversió i assegurances. Per aquest motiu és necessari deixar de parlar de finances en general i passar a explicitar els diferents tipus de serveis financers que existeixen quan es formulin peticions o es duguin a terme avaluacions de consideracions amb la inclusió d'aspectes no econòmics a la contractació de serveis financers per part de l'administració pública.

Serveis de finançament i tresoreria

L'article 10 de la LCSP exclou de forma explícita els serveis de finançament i tresoreria de la Llei. Considera que aquests es regiran per una regulació específica en el cas que sigui necessària o bé els deixa directament fora de l'àmbit de la LCSP, la qual cosa implicaria que es tracta d'una negociació privada entre les dues parts.

En aquest cas, no apliquen les restriccions ni procediments que estableix la LCSP. En canvi, sí que són d'aplicació altres instruccions de caràcter intern de què disposin les diferents administracions públiques

Article 10:

Estan exclosos de l'àmbit d'aquesta Llei els contractes relatius a serveis financers relacionats amb l'emissió, compra, venda o transferència de valors o altres instruments financers en el sentit de la Directiva 2004/39/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 21 d'abril de 2004, relativa als mercats d'instruments financers. Així mateix, queden exclosos els serveis prestats pel Banc d'Espanya i les operacions efectuades amb

la Facilitat Europea d'Estabilització Financera i el Mecanisme Europeu d'Estabilitat i els contractes de préstec i operacions de tresoreria, tant si estan relacionats amb l'emissió, venda, compra o transferència de valors o d'altres instruments financers com si no.

El la seva aplicació legal, com que es tracten com a contractes exclosos, el procediment de preparació i adjudicació del contracte no es regeix per la LCSP i només ha d'aplicar els principis bàsics ja descrits en la definició de la contractació pública: solvència, publicitat, concurrència i transparència.

Això no obstant, malgrat l'exclusió de la LCSP, la Llei continua tenint un caràcter subsidiari i interpretatiu, i tant els tribunals com les AAPP en les seves justificacions es poden basar en la LCSP per donar-hi més pes.

Serveis d'inversió i assegurances

L'article 25 de la LCSP indica de forma explícita que aquests serveis estan inclosos dins la LCSP, però que tindran caràcter de contracte privat. Això implica que per la licitació d'aquests serveis (preparació i adjudicació) s'aplica la normativa establerta a la LCSP, però que el tipus de contracte que es formalitzarà es regirà pel dret privat i no pel dret administratiu. Per tant, els efectes, la modificació i l'extinció dels contractes es regiran pel dret privat (tret del que estableix la LCSP en matèria de condicions especials d'execució, modificació, cessió, subcontractació i resolució dels contractes, que també serà d'aplicació quan el contracte estigui subjecte a regulació harmonitzada).

Article 25.1.a).1r de la LCSP:

1. Tenen caràcter administratiu els contractes següents, sempre que els subscrigui una administració pública:

a) Els contractes d'obra, concessió d'obra, concessió de serveis, subministrament i serveis. No obstant això, tenen caràcter privat els contractes següents:

1r Els contractes de serveis que tinguin per objecte serveis financers amb número de referència CPV de 66100000-1 a 66720000-3³

D'altra banda, l'article 26.2 de la LCSP estableix que, com que són tractats com a contractes administratius de caràcter privat, s'han de preparar segons regeix la LCSP, però per als efectes i l'extinció, es regeixen segons les normes del dret pri-

vat. Això ha permès a algunes AAPP basar-se amb més seguretat en la LCSP (en la part *a priori* de la licitació pública) a fi d'inserir aspectes ASG en el procés de licitació.

Aquest tractament diferenciat esdevé clau a l'hora d'analitzar les possibilitats d'inclusió de clàusules ASG en els contractes vinculats a cadascun dels serveis, i també a l'hora d'analitzar els procediments existents fins al moment. L'exclusió dels serveis de finançament i tresoreria implica principalment que no és possible disposar de documentació pública relacionada amb els diferents procediments que les administracions públiques utilitzen per formalitzar aquests contractes. En canvi, sí que és possible identificar casos pràctics en l'àmbit d'assegurances i en l'àmbit d'inversió, ja que aquests es troben subjectes a la LCSP.

3. En concret, el conjunt de contractes establert subjecte a l'article és el següent: Serveis bancaris i d'inversió (66100000-1), serveis prestats per bancs centrals (66111000-1), serveis de dipòsits de fons (66112000-8), serveis de concessió de crèdits (66113000-5), servei de concessió de microcrèdits (66113100-6), servei d'arrendament financer (66114000-2), servei de transferències internacionals (66115000-9), serveis bancaris d'inversió i serveis relacionats (66120000-7).

RESUM

	SERVEIS DE FINANÇAMENT I TRESORERIA	SERVEIS D'INVERSIÓ I ASSEGURANCES
Regulació	Article 10 de la LCSP	Article 25.1. de la LCSP
Categoria jurídica	Contractes exclosos de la LCSP	Contractes subjectes a la LCSP però de caràcter privat
Tipus de servei	Préstecs, operacions de tresoreria, serveis de compravenda de valors o instruments financers	Dipòsits, serveis bancaris i d'inversió, concessió de crèdits i microcrèdits, arrendaments financers (<i>leasing</i>)
Aplicació pràctica	Contractació regulada pels principis bàsics: solvència, publicitat, concurrència i transparència. La LCSP, només de caràcter interpretatiu i subsidiari. A nivell pràctic, la contractació és més flexible i les limitacions en aquest cas ja no són jurídiques i passen a ser operatives.	La preparació (fase prèvia) es regeix per la LCSP (part 1 i 2 de la llei), però els efectes i l'extinció, pel dret privat. A nivell pràctic, la part <i>a priori</i> del procés (redacció de plecs, requisits de solvència i de capacitat, garanties, criteris d'adjudicació, etc.) així com la seva modificació, si es renova o s'allarga el contracte, es regeix per la LCSP.

A nivell legal, tenim, doncs, un marc suficient per establir diferents propostes de criteris socials, ètics i ambientals segons que es tracti del primer tipus de contracte, exclòs de la LCSP o el segon, inclòs en la LCSP. Malgrat que hi hagi aquest diferenciació, l'exclusió de la contractació de serveis de finançament i tresoreria permet més flexibilitat i estar menys submisos als procediments i els requisits. I, en pràctica, podrien funcionar de la mateixa manera que els serveis d'inversió i d'assegurances. Podem, doncs, influir legalment en totes les propostes (de clàusules, solvència, etc.) respectivament en cada bloc de contractes.

L'actual LCSP promou, i obliga en certs aspectes, la incorporació de criteris socials i ambientals en la contractació pública.

Per al conjunt dels contractes exclosos de la LCSP (finançament i tresoreria), entenem que les administracions públiques tenen la mateixa voluntat d'incorporar els criteris socials i ambientals malgrat no tenir-ne l'obligació.

Tant per als contractes inclosos com per als exclosos de la LCSP ens basarem, doncs, en les mateixes propostes de l'informe.

1.1.2.2. L'objecte del contracte

L'obligació legal de la contractació pública responsable

La importància de la LCSP recau en l'obligació legal d'incorporar aspectes socials i mediambientals en tots els contractes públics (article 1). En l'àmbit financer, els serveis financers i d'assegurances estan inclosos dins d'aquesta obligació.

Article 1. Objecte i finalitat:

*En tota contractació pública s'han d'incorporar de manera transversal i preceptiva criteris socials i mediambientals **sempre que tinguin relació amb l'objecte del contracte**, en la convicció que la seva inclusió proporciona una millor relació qualitat-preu en la prestació contractual, així com una major i millor eficiència en la utilització dels fons públics. També s'ha de facilitar l'accés a la contractació pública de les petites i mitjanes empreses, així com de les empreses d'economia social.*

En aquest marc, ens podem repenjar en aquest canvi de paradigma també per als altres serveis financers exclosos de la LCSP, ja que el debat sobre la il·legalitat d'incorporar aspectes socials als contractes té cada vegada menys suport jurídic. El debat, tal com veurem, ja no recau tant en la disposició legal d'incorporar aspectes ASG, sinó més aviat en la seva relació i justificació respecte a l'objecte del contracte, en els termes de l'article 1 de la LCSP. En l'àmbit financer és especialment cert, ja que el cicle de vida del servei és llarg i complex, i per tant la relació amb l'objecte (servei financer licitat), també.

L'objecte del contracte

Quan parlem de l'objecte del contracte, ens hem de referir sempre a la seva definició jurídica respecte a la LCSP ja que, tal com hem explicat, per als serveis exclosos de la LCSP la llibertat per incorporar aspectes socials i mediambientals només depèn del respecte dels principis bàsics de la contractació pública. Tant la jurisprudència com les justificacions estant basades en l'única regulació jurídica d'inclusió d'aspectes socials i mediambientals a través la LCSP.

L'objecte del contracte està definit per l'article 99.1 de la LCSP:

Article 99. Objecte del contracte:

1. L'objecte dels contractes del sector públic ha de ser determinat. Aquest objecte es pot definir segons les necessitats o funcionalitats concretes que es pretenen satisfer, sense tancar l'objecte del contracte a una solució única. En especial, s'han de definir d'aquesta manera en els contractes en què es consideri que es poden incorporar innovacions tecnològiques, socials o ambientals que millorin l'eficiència i la sostenibilitat dels béns, obres o serveis que es contractin.

A nivell legal, veiem que hi ha establerta la possibilitat (no obligació) de definir l'objecte del contracte amb referències socials i mediambientals, sempre mentre aquesta incorporació no sigui de caràcter tancat —seguint el principi de concurrència—. A nivell pràctic, les diferents administracions públiques han vist licitacions públiques anul·lades per decisió jurídica dels tribunals per falta de respecte al «principi de concurrència», a causa d'una incorporació d'aspectes socials i mediambientals o massa específics, o no lligats a l'objecte del contracte directament, o entesos com a massa limitants.⁴ Així doncs, hem d'analitzar amb més profunditat el marc legal en aquest aspecte.

4. Entrevistes (Generalitat, ACM)

L'article 145 de la LCSP precisa amb més amplitud la vinculació de criteris socials i ambientals amb l'objecte del contracte:

Article 145. Requisits i classes de criteris d'adjudicació del contracte:

1. L'adjudicació dels contractes s'ha d'efectuar utilitzant una pluralitat de criteris d'adjudicació sobre la base de la millor relació qualitat-preu (...)

*6. Es considera que un criteri d'adjudicació està vinculat a l'objecte del contracte quan es refereixi o integri les prestacions que s'hagin d'efectuar en virtut del contracte esmentat, en qualsevol dels seus aspectes i en qualsevol etapa del seu **cicle de vida**, inclosos els factors que intervenen en els processos següents:*

- a) en el procés específic de producció, prestació o comercialització de, si s'escau, les obres, els subministraments o els serveis, amb especial referència a formes de producció, prestació o comercialització mediambiental i socialment sostenibles i justes;*
- b) o en el procés específic d'una altra etapa del seu cicle de vida, fins i tot quan els factors esmentats no formin part de la seva substància material.*

D'aquest aclariment, trèiem la conclusió següent: la vinculació dels criteris socials i mediambientals s'han d'establir respecte al conjunt de la prestació contractual de béns o servei, entès d'una manera àmplia. En aquest sentit, tot aspecte de desenvolupament del servei o producte —des de la producció, passant per la comercialització i la gestió— s'ha d'entendre com a vinculat a l'objecte del contracte, independentment que formi part o no de la «substància material» de la prestació.

Respecte als serveis financers, hi ha la dificultat de definició del cicle de vida, per exemple d'un servei d'inversió o d'assegurança. Si l'objectiu és obtenir el màxim impacte social i mediambiental, el licitador ha de poder justificar la incorporació de les clàusules tant en aspectes externs a les fronteres organitzacionals de les entitats financeres (ja que allà resideix el major impacte) com a les seves actuacions d'inversió. En aquest sentit, la justificació ha de basar-se sempre en el cicle de vida del servei.

Tanmateix, si a nivell jurídic no és necessari definir legalment l'objecte del contracte a través dels aspectes socials i mediambientals, ja que només es requereix que les clàusules es refereixin al cicle de vida en el conjunt, aporta un fort valor afegit ja definir l'objecte del contracte amb aspectes socials i mediambientals.

A NIVELL PRÀCTIC

L'objecte del contracte definit ha de:

- Tenir establerta una vinculació amb conjunt de la prestació contractual (el cicle de vida del producte o servei).
- Esmentar breument els criteris ètics, socials, mediambientals i fiscals dins la definició.
- Servir per aportar transparència al procediment i als licitadors sobre el contingut amb aspectes socials que es busca.
- Proposem una redacció de l'objecte del contracte en el punt **3.1.1. Proposta de definició de l'objecte del contracte** de l'informe.

Necessitats justificatives

Durant el procés d'incorporació de criteris socials i ambientals als plecs, les administracions públiques catalanes han hagut de fer front a decisions jurídiques que han resultat una nul·litat del procés de licitació —per manca de relació amb l'objecte del contracte, perquè s'ha considerat que limita la lliure concurrència o perquè s'ha considerat discriminatori—. I les administracions públiques s'han vist obligades a començar de nou el procés des de bon començament, cosa que implica un cost operatiu i tècnic i un temps sense el servei o bé licitat. Aquest límit jurisprudencial ha creat una reticència entre el sector públic, que s'ha transposat en una política més prudential per integrar clàusules socials.

En aquest sentit, i seguint la proposta de definir un objecte del contracte que ja integri els aspectes socials i mediambientals en la definició, convindria analitzar quines possibilitats hi ha de blindar el plec de caràcters justificatiu a fi d'anar una passa endavant a les possibles limitacions que es pugui trobar l'administració pública en la seva voluntat d'integrar criteris socials.

Les administracions públiques es poden basar en diferents punts de la LCSP. L'article 28.1. justifica la necessitat de determinar amb precisió i la idoneïtat del seu objecte. En els llocs adequats dels plecs, convindria, doncs, realitzar una breu explicació sobre el valor afegit i la voluntat de contractar serveis i productes financers o bancaris amb criteris ètics, socials, fiscals i mediambientals.

Article 28. Necessitat i idoneïtat del contracte i eficiència en la contractació:

1. Les entitats del sector públic no poden subscriure contractes que no siguin els necessaris per complir i dur a terme els seus fins institucionals. A aquest efecte, la naturalesa i extensió de les necessitats que es pretenen cobrir mitjançant el contracte projectat, així com la idoneïtat del seu objecte i contingut per satisfer-les, quan s'adjudiqui per un procedi-

ment obert, restringit o negociat sense publicitat, s'han de determinar amb precisió, i se n'ha de deixar constància en la documentació preparatòria, abans d'iniciar el procediment encaminat a adjudicar-lo.

De la mateixa manera, l'article 1.1 de la LCSP permet a les administracions públiques justificar el procés de licitació a través de l'eficiència, el principi d'integritat i l'exigència de la definició prèvia de les necessitats que s'han de satisfer —sempre que dins d'aquestes necessitats es salvaguardi la selecció de l'oferta més avantatjosa—. Altra vegada, veiem la importància de la definició prèvia de l'objecte i de les necessitats que posi l'administració pública.

Article 1. Objecte i finalitat:

1. Aquesta Llei té per objecte regular la contractació del sector públic, a fi de garantir que s'ajusti als principis de llibertat d'accés a les licitacions, publicitat i transparència dels procediments, i no-discriminació i igualtat de tracte entre els licitadors; i d'assegurar, en connexió amb l'objectiu d'estabilitat pressupostària i control de la despesa, i el principi d'integritat, una utilització eficient dels fons destinats a la realització d'obres, l'adquisició de béns i la contractació de serveis mitjançant l'exigència de la definició prèvia de les necessitats que s'han de satisfer, la salvaguarda de la lliure competència i la selecció de l'oferta econòmicament més avantatjosa.

A NIVELL PRÀCTIC

Convé justificar l'expedient del plec ja des de l'inici del procés:

- L'administració pública ha de justificar expressament que entén la prestació del servei amb aspectes socials
- Incorporant de manera intrínseca criteris ètics, social, fiscals i mediambientals en la licitació, l'adjudicació i l'execució del contracte.
- En el cas específic dels serveis financers i bancaris, aquests aspectes ètics estan inclosos en tot el seu cicle de vida del seu procés de producció, prestació i comercialització: per tant, entès en el seu procés de captació de passiu com la inversió d'aquests passius, el compliment de les obligacions fiscals o, al contrari, l'evasió o elusió fiscal, les inversions especulatives, les seves polítiques laborals.
- Proposem una redacció de justificació de l'expedient en el punt **3.1.1. Proposta de definició de l'objecte del contracte** de l'informe.

1.1.2.3. Obligació d'establiment en lots

Moltes de les limitacions a l'hora de contractar entitats de les finances ètiques, com veurem en el tercer punt, acaben sent operatives: un coneixement del funcionament del tercer sector per part de les administracions públiques, i un límit a donar resposta a les necessitats dels ajuntaments per part de les finances ètiques, sobretot en els de gran dimensió que tenen necessitats de la seva mida. En molts casos, els límits venen, doncs, per part de l'oferta i no de la demanda. Ens fa falta, doncs, saber a quines ofertes poden respondre, i especialment de quina mida.

Tant la Llei europea de 2014 com la seva transposició en la Llei LCSP de 2017 estableix la possibilitat, quasi l'obligació, d'establir lots en els contractes:

Article 99. Objecte del contracte:

3. Sempre que la naturalesa o l'objecte del contracte ho permetin, s'ha de preveure la realització independent de cadascuna de les seves parts mitjançant la seva divisió en lots, i es poden reservar lots de conformitat amb el que disposa la disposició addicional quarta. No obstant això, l'òrgan de contractació pot no dividir en lots l'objecte del contracte quan hi hagi motius vàlids, que s'han de justificar degudament en l'expedient, excepte en els casos de contractes de concessió d'obres. [...]

4. L'òrgan de contractació, quan procedeixi a la divisió en lots de l'objecte del contracte, pot introduir les limitacions següents, que ha de justificar degudament en l'expedient:

- a) Pot limitar el nombre de lots per als quals un mateix candidat o licitador pot presentar una oferta.
- b) També pot limitar el nombre de lots que es poden adjudicar a cada licitador.

La finalitat d'aquest establiment en lots és facilitar que un major nombre de licitadors pugui accedir a la contractació pública, i així evitar que es concentri en poques empreses de ma-

nera oligopolística. L'establiment en lots de més petits i adequats a diferents aspectes de producció o servei permet que hi participin petites o mitjanes empreses, empreses locals, empreses d'inserció o de l'economia social.

En resum:

- És legal decidir el nombre i la dimensió dels lots,
- És legal limitar el nombre de lots als quals pot licitar una mateixa empresa,
- És legal limitar el nombre de lots als quals pot ser adjudicatària una mateixa empresa.

D'altra banda, l'article 99 també afegeix en el punt 5 la possibilitat de reservar alguns d'aquests lots per a empreses d'inserció o centres especials d'ocupació. La reserva de lots està molt especificada per només certs tipus d'empreses i sectors, i la contractació de serveis financers i productes de l'àmbit financer i bancari està exclosa d'aquesta llista. Cal, doncs, descartar de les propostes en aquest informe la reserva de lots per a entitats de les finances ètiques.

A NIVELL PRÀCTIC

Respecte a la contractació de productes i serveis financers:

- Es podria dividir un contracte de préstec en lots quantitatius, a fi d'adaptar-se a les capacitats de les finances ètiques (dividir un préstec d'un milió d'euros en quatre lots de docents cinquanta mil euros).
- En un contracte de compte bancari i serveis associats, es podria dividir en lots funcionals: un lot per al departament de cultura, un altre per al d'urbanisme, etc. i així les finances ètiques podrien licitar en algun lot adaptat a les seves capacitats tècniques i mida.
- Es pot dividir un lot en prestacions, malgrat que afegeixi dificultat tècnica a la gestió administrativa: un lot per a la gestió de rebuts dels impostos, un lot per a crèdits a curt termini, etc.
- En els ajuntaments grans, també es podria dividir de manera geogràfica (com ja es fa en altres sectors), dividint a nivell de barri o districte, per exemple, fraccionant així els lots de la gestió de serveis bancaris a cada delimitació geogràfica volguda.

1.1.3. Marc europeu

1.1.3.1. Llei 2014 i continuacions

El potencial nou paradigma de la contractació pública queda reflectit a la visió de l'Estratègia Europa 2020, publicada l'any 2010, que considera la contractació pública com un element clau per promoure un creixement intel·ligent, sostenible i integrador, i en la normativa europea que la materialitza: les Directives 2014/23/UE, 2014/24/UE i 2014/25/UE.

Les noves directives de contractació pública, per les quals es deroguen les Directives 2004/17/CE i 2004/18/CE, pretenen facilitar especialment la participació de les PIMES i l'economia social. Per fer-ho, s'han inclòs mesures tan rellevants com l'obligació de dividir els contractes en lots o la possibilitat d'establir la reserva de contractes de serveis socials, culturals i de salut a determinades organitzacions (empresa social). També s'ha fomentat la integració de consideracions ambientals i socials als procediments, introduint el nou concepte d'adjudicació que té en compte la «millor relació qualitat/preu». Les normes europees també pretenen estendre el seu règim jurídic a l'execució dels contractes, i veuen la contractació com una eina estratègica al servei de les polítiques públiques. Un dels objectius principals és garantir un model de contractació pública transparent i eficient, alhora que íntegre, que trenqui amb l'opacitat i doni confiança a la ciutadania.

Aquesta directiva va ser transposada en la Llei LCSP de 2017, vigent des del 2018, que abordarem en el següent punt. Es veuen transposats en el marc estatal espanyol els punts més claus de la directiva: divisió dels contractes en lots, inclusió dels criteris ASG respecte a l'objecte del contracte, obligació a reservar certs contractes o part a empreses socials i d'inserció, possibilitat de sol·licitar un *label* o certificat, prohibició d'exigir una determinada política de responsabilitat social corporativa (però possibilitat de valoració d'aquesta en el marc del procés d'adjudicació), etc.

La visió europea segueix la voluntat de dotar als estats europeus línies d'actuació i de desenvolupament de l'economia social dins l'estratègia de contractació pública. Dins d'aquest marc d'actuació, convé analitzar els recents desenvolupaments legislatius, encara no transposats en el marc espanyol amb una llei pròpia, però que poden afectar directament o indirectament el procés de contractació pública.

1.1.3.2. SCDR

La [Comissió Europea va desvelar el 2018 el seu pla d'acció per una finança que estigui al servei d'un desenvolupament sostenible](#). Segueix els objectius següents:

- Establir un llenguatge comú per a les finances sostenibles, altrament dit un sistema de classificació unificat a la UE (taxonomia);
- Crear etiquetes de la UE per als productes financers verds;
- Clarificar l'obligació dels gestors d'actius i dels inversos institucionals a prendre en compte els aspectes ASG en les seves polítiques d'inversió;
- Augmentar la transparència en matèria dels informes corporatius en relació amb la informació no financera.

Aquests objectius són vistos en un pla amb calendarització 2018-2022, i amb objectius de directives europees i propostes legislatives.

En aquests diferents objectius, la principal afectació en matèria de contractació pública es recull dins els objectius de transparència (*Disclosure*). I s'ha transposat en el reglament dit de *disclosure* amb la directiva SFDR (*Sustainable Finance Disclosure Regulation*), que completa la directiva extrafinancera de 2014 (*Non-Financial Reporting Directive*, "NFDR").

El reglament SFDR introdueix noves definicions (inversions sostenibles, riscos i factors de sostenibilitat article 2) i crea exigències de transparència amb l'objectiu que permetin comparar millor els productes d'inversió (article 8, article 9).

Proposa de la mateixa manera models de *reporting* estandaritzats (article 4).⁵

Les exigències de transparència concernent:

- Per als inversors:
 - Les polítiques relatives a la integració dels riscos de sostenibilitat en les decisions d'inversió,
 - Les polítiques de diligència relatives a la sostenibilitat (i en l'absència, una justificació),
 - La identificació, la prioritació i l'atenuació de les incidències negatives en la sostenibilitat,
 - La integració dels riscos de sostenibilitat en les polítiques de remuneracions.
- Per als productes financers:
 - La descripció de les característiques ambientals i socials del producte, i,
 - L'explicació dels mètodes d'avaluació i seguiment.
- La SFDR requereix la publicació d'aquestes exigències en:
 - Un informe anual i en la informació precontractual respecte als productes financers,
 - Un informe anual i en la pàgina web de l'entitat respecte a les inversions.

Aplicable oficialment des del 10 de març 2021 als bancs i fons d'inversió, la calendarització contempla una data límit per a les publicacions en relació amb les inversions (juny del 2021) i una altra per a la publicació en relació amb els productes financers (desembre del 2022).

A nivell estatal, es va publicar al BOE el decret que transposa aquest reglament europeu el desembre de 2019 (DOUE-L-2019-81907). L'aplicació és, doncs, efectiva a partir del març 2021 dins el marc estatal espanyol.

A NIVELL PRÀCTIC

La nova SFDR:

- ➔ Dona suport i possibilita a l'administració pública de demanar el percentatge d'inversions destinades a activitats amb consideracions ASG.
- ➔ Dona suport legal a incloure aquests aspectes en les clàusules dels plecs i així arribar a establir contractualment un mínim d'inversions, sempre justificant-se amb l'obligació de transparència imposada per la SFDR.
- ➔ De la mateixa manera, l'obligació de tenir una estratègia per millorar la part d'inversions amb consideracions ASG imposada per la SFDR també possibilita incloure en el contracte la informació de l'evolució de les inversions ASG.

5. Mazars, [Plan d'Action de la Comission européenne sur la finance durable](#), octubre 2020

1.1.3.3. Estàndards internacionals (ISO, ODS)

La directiva europea de 2014 sobre contractació pública ([directive 2014/24/EU](#)) atorga en l'article 43 la possibilitat a les administracions públiques d'exigir un *label*, criteri o etiqueta específic, si aquest respecta uns criteris de transparència, no-discriminació, és accessible i estan concedits per un tercer partit.

Article 43. Labels:

1. Quan els poders adjudicadors tinguin la intenció d'adquirir obres, subministraments o serveis amb característiques específiques de tipus mediambiental, social o qualsevol altre, podran exigir, en les especificacions tècniques, en els criteris d'adjudicació o en les condicions d'execució del contracte, una etiqueta específica com a mitjà de prova que les obres, serveis o subministraments corresponguin a les característiques exigides.

Seguint aquest marc legal, l'administració pública pot sol·licitar que les entitats bancàries i financeres que contracti tinguin un *label* específic, o unes condicions posades per un *label*. En aquest sentit, pot utilitzar l'eina del *label* com a criteri d'exclusió.

Malgrat aquesta possibilitat legal, el *label* és una eina poc utilitzada per les administracions públiques. D'una banda, ja que aquestes certificacions sovint no són comunament acceptades, i la llei requereix que siguin específiques al servei o objecte del contracte —i, en el marc financer, n'hi ha pocs—. D'altra banda, ja que molt sovint redueix molt el nombre de licitadors que es presenten al procés, sobretot en contractacions públiques de gran volum.

En aquest sentit, convindria adaptar l'eina dels *labels* a les contractacions fraccionades en lots més petits, on molt sovint hi ha un nombre mínim d'entitats que tenen el *label* exigut per al seu bé o servei.

Per als contractes de mida gran, l'exigència d'un *label* de mínims, basant-se en els segells i les certificacions europees o internacionals que existeixen —o almenys en els seus criteris—, com els ISO i PRI, permetria incorporar-hi aspectes socials i mediambientals —excloure'n la banca armada, paradisos fiscals, etc.—. A nivell general, aquests segells poden ser vistos com una guia amb clàusules que es poden desglossar en els aspectes dels contractes, basant-se també en aquest marc legal dels *labels* com a eina justificativa.

1.2. EL PROCÉS DE LICITACIÓ PÚBLICA

1.2.1. Fases de la contractació pública

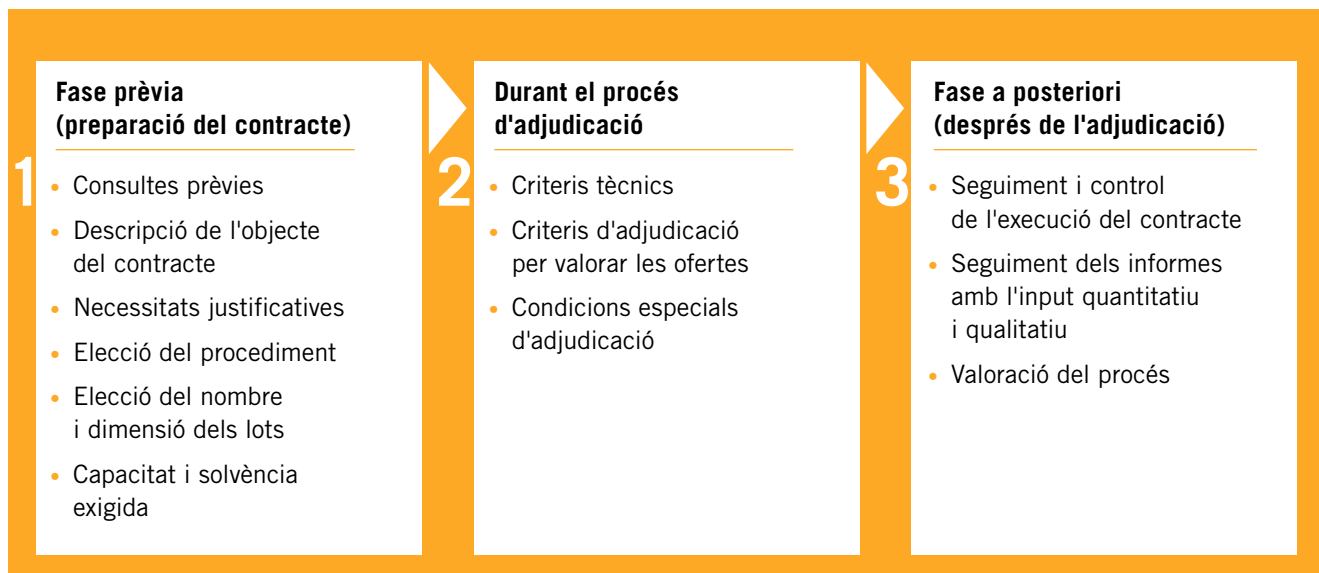
El procés de licitació pública és un procés regulat que té diferents facetes: d'una banda, és un procés en evolució constant, adaptat a les pràctiques vigents de cada ajuntament. D'altra banda, i com hem vist en l'anàlisi del marc legal, cada part pot tenir la seva rellevància en la incorporació de criteris socials i mediambientals. En aquest sentit, convé analitzar en profunditat el funcionament de la contractació pública i les diferents fases integrants del procés. Amb un objectiu de millor incidència i simplificació, separarem el procés en tres fases: la fase de preparació, la fase d'adjudicació i la fase d'execució.

La contractació pública s'ha de concebre en un procés d'evolució i millora permanents, que segueix el flux lògic d'un projecte. El conjunt del procés es pot separar en tres fases: la fase preparatòria, la fase d'adjudicació i la fase d'execució.

1.2.1.1. Fase prèvia

Com en tot procés, les administracions públiques fan un conjunt de tasques preparatòries abans de començar el procés de licitació de manera pública, i així es respecta el criteri de publicitat.

En aquesta fase, la principal acció és la preparació de l'expedient de contractació. S'inicia amb la decisió de l'Administració de contractar un bé, producte, servei o obra que cobreixi les seves necessitats, en la qual es determinen els requisits, es fa una estimació del preu i s'elaboren els plecs de clàusules administratives i de prescripcions tècniques que regiran la licitació.

Per elaborar l'expedient, es duen a terme les tasques següents:

Planificació: es planifica l'activitat de contractació pública i es dona a conèixer el pla de contractació de manera anticipada. L'objectiu de la planificació és anticipar-se en la contractació, i així poder tenir el temps suficient per dur a terme les tasques necessàries per conèixer el sector licitat i poder estudiar de quina manera incloure aspectes socials i mediambientals als contractes sense disminuir dràsticament el nombre de licitadors. És durant aquesta fase que la llei preveu que es puguin fer partícips els licitadors a través de diferents eines: consultes preliminars al mercat, contacte previ, enquestes, etc.

Justificacions: preparar les justificacions necessàries resultat de la planificació realitzada. Tal com hem explicat en els punts anteriors, consisteix a blindar l'expedient de les necessitats justificatives i definir al màxim el conjunt dels punts importants.

Consultes preliminars: una de les novetats que aporta la LCSP és la possibilitat de realitzar consultes prèvies al mercat, traient el tabú que un òrgan de contractació pública no pugui sondejar el mercat i reunir-se amb les entitats del sector. A nivell legal, l'única limitació consisteix a no realitzar un objecte contractual i criteris d'aplicació tan definits i delimitats que s'ajustin únicament a les característiques tècniques d'un dels consultats; sempre que es respectin els altres criteris de les consultes (publicitat, transparència). Convé recordar que, respecte als serveis financers, els serveis de finançament i de tresoreria queden exclosos de la LCSP. En aquest sentit, les consultes preliminars al mercat tenen menys limitacions i els diferents ajuntaments podrien contactar directament les entitats financeres ètiques.

Article 115. Consultes preliminars del mercat:

1. *Els òrgans de contractació poden dur a terme estudis de mercat i dirigir consultes als operadors econòmics que hi estiguin actius amb la finalitat de preparar correctament la licitació i informar els operadors econòmics esmentats sobre els seus plans i els requisits que exigiran per concórrer en el procediment. Amb aquesta finalitat, els òrgans de contractació es poden valer de l'assessorament de tercers, que poden ser experts o autoritats independents, col·legis professionals o, fins i tot, amb caràcter excepcional, operadors econòmics actius en el mercat. (...)*
2. *(...) De les consultes efectuades no en pot resultar un objecte contractual tan concret i delimitat que únicament s'ajusti a les característiques tècniques d'un dels consultats. El resultat dels estudis i consultes, si s'escau, s'ha de concretar en la introducció de característiques genèriques, exigències generals o fórmules abstractes que assegurin una millor satisfacció dels interessos públics, sense que en cap cas les consultes efectuades puguin comportar avantatges respecte de l'adjudicació del contracte per a les empreses que hi participin.*

Invitació a empreses: la legislació preveu la possibilitat de cursar invitacions a empreses per participar en diversos procediments en alguns casos específics. En tots els casos, els òrgans de contractació poden considerar una prioritat de contractació (al moment de definir l'objecte i les justificacions de les necessitats) la contractació de PIMES, empreses de l'economia social i/o plantejar un sistema de quotes (article 118 de la LCSP) per contractes menors (durada inferior a un any i sense ser objecte de pròrroga).

Aspectes administratius:

- **Lots:** decidir la quantitat i la dimensió dels lots.
- **Solvència:** a nivell general, la solvència requerida depèn de la mida de l'empresa i de la dimensió del lot.

L'article 76 de la LCSP assenyalava que la solvència exigida ha de ser raonable, justificada i proporcional, i no ha de limitar la participació de les empreses en licitació. D'altra banda, i tal com diem en el punt 3. de l'informe, la llei també dona marge per demanar altres tipus de solvències com ara social, mediambiental, fiscal i ètica. En aquest sentit, es poden demanar *labels* o altres mitjans d'acreditació.

- **Declaració responsable:** la llei obliga cada empresa licitadora a realitzar una declaració responsable de bones pràctiques ètiques, fiscals, socials i mediambientals respectant els tractats i acords internacionals.
- **Prohibicions per contractar:** la llei estableix dues prohibicions concretes per contractar (article 71):
 - Per a empreses de més de 50 treballadors, obligació de tenir en plantilla un 2% de persones amb discapacitat.
 - Obligació de dissenyar i aplicar un pla d'igualtat (per a empreses de més de 250 treballadors).

Selecció del procediment: existeixen tres tipus de procediments a què l'administració pública pot optar. Tots es tramiten de la mateixa manera i es regeixen per les mateixes llibertats a l'hora d'integrar clàusules socials:

- Per concert: gestió reservada a entitats socials per a determinats serveis a les persones, serveis socials o sanitaris. En aquest cas, no es consideren contractes públics i no estan subjectes a la LCSP. Com que els diferents àmbits estan molt definits (article 11 LCSP) i no inclouen els serveis financers, no desenvoluparem més l'apartat.
- Contracte reservat: contracte on només poden participar entitats que compleixen unes certes exigències. Aquestes estan definides clarament a nivell legal (sobretot Centres Especials de Feina i Empreses d'Inserció).
- Per a licitació pública: respectant els criteris de transparència, concurrència, igualtat i publicitat.

→ Recordem que, en tots els diferents casos de procediments, l'administració pública té la potestat de convidar a participar-hi l'economia social.

1.2.1.2. Licitació

Un cop passada la primera fase de la contractació pública —la selecció del procés de licitació, la valoració de la solvència i de la capacitat per respondre a l'oferta—, les administracions públiques valoren els aspectes organitzatius de caire més social i mediambiental de les entitats que hagin passat la primera fase.

A nivell legal, i com hem explicat, les administracions públiques poden exigir certs aspectes socials —sempre que respectin els criteris de base de la contractació pública, és a dir, la concurrència— o valorar-incloure'ls.

Des de les administracions públiques i seguint el marc legal europeu, s'ha adoptat una política de valoració dels aspectes socials.

Hi ha tres categories d'inclusió d'aspectes socials:

Criteris d'adjudicació: sempre vinculat a la prestació de béns o serveis, la LCSP introdueix que l'adjudicació dels contractes es realitzarà utilitzant una pluralitat de criteris d'adjudicació en base a la millor relació qualitat-preu. La llei no especifica quins criteris s'han d'utilitzar, així que cada administració pública els pot valorar ella mateixa: inserció laboral, qualitat en la feina, impacte mediambiental, etc. Ja que donarem exemples de criteris i clàusules en la part 3 de l'informe, no en desenvoluparem més aquí. Convé tanmateix aclarir alguns conceptes sobre l'aplicació de criteris d'adjudicació:

- Han de basar-se en la millor relació qualitat-preu (article 145.1).
- La millor relació qualitat-preu s'avalua amb criteris econòmics i qualitius (art.145.2).

- Els criteris econòmics no es limiten al preu, sinó també a la relació cost-eficiència i al càlcul del cost de vida (145.1).
- Els criteris qualitatius assenyalen la qualitat o el valor tècnic, les característiques del producte, el servei post-venda, l'organització i experiència del personal i les característiques socials, mediambientals i innovadores (145.2).
- Sempre que sigui possible, es donarà preferència als criteris objectius abans que als subjectius, però en cap cas implica exclusivitat, predomini ni majoria (145.1). La ponderació de cada criteri està a càrrec de la visió estratègica de l'administració pública.

A NIVELL PRÀCTIC

- Pel que fa a les entitats de les finances ètiques, veiem que les administracions públiques tenen una gran llibertat per incloure els criteris que trobin convenients. És plenament legal que els criteris fiscals tinguin més preponderància que els criteris més econòmics, per exemple, i que els criteris subjectius tinguin més importància que els objectius. La llei de contractes tampoc assenjala, en cap cas, i sota cap precepte que el preu hagi de tenir una ponderació mínima determinada. Tanmateix, també s'ha de ser conscient que els òrgans de contractació afavoriran uns criteris objectius, ja que no necessiten un coneixement especialitzat en la matèria, automatitzen les licitacions i eviten discrepàncies en matèria de garantir la igualtat de tractament i concurrència.

Condicions d'execució: l'article 202 de la LCSP estableix que els òrgans de contractació poden incloure condicions especials en relació amb l'execució del contracte. Aquestes han d'estar vinculades a l'objecte del contracte (a diferència dels criteris d'execució, que ho són a la prestació del bé o servei). La llei obliga a incorporar com a mínim una condició d'execució de caire social. Aquesta condició especial d'execució (de compliment obligatori) i els criteris d'adjudicació (d'assumpció voluntària) són totalment compatibles. Per acabar, és obligatori i imprescindible verificar que l'òrgan licitador compleix la condició d'execució. L'article 202. de la LCSP enumera una llista de condicions d'execució: afavorir la formació en el lloc de treball, combatre l'atur juvenil, etc. En particular, l'article contempla l'exigència de criteris internacionals com els de l'OIT.

A NIVELL PRÀCTIC

- L'òrgan licitador podria basar-se en els criteris ILO i PRI que desenvoluparem.

Solvència tècnica: l'article 90 de la LCSP estableix les condicions per establir els criteris de solvència tècnica o professional en els contractes de serveis. El mateix article no estableix cap mínim de criteris de solvència tècnica, i dona un conjunt de mitjans per acreditar-ho: una relació amb un servei semblant realitzat els últims tres anys, una acreditació o similar, etc. El conjunt dels criteris tècnics sempre ha de ser raonable, justificat i proporcional.

→ A nivell pràctic, les administracions poden minimitzar la solvència tècnica i professional i també la facturació exigida com a solvència financera. Al contrari, l'administració licitadora també pot exigir un conjunt de criteris tècnics per afavorir les entitats de les finances ètiques (experiència en finançament d'un cert sector, etc.).

A NIVELL PRÀCTIC

INCORPORACIÓ D'ASPECTES SOCIALS

Tipus	Criteris d'adjudicació	Condicions d'execució	Solvència tècnica
Definició	Vinculats a la prestació de béns o serveis Valoració en punts en la quantitat volguda qualitat/preu	Vinculats a l'objecte del contracte Exigència de compliment obligatori	Vinculats a la definició de l'objecte i/o lot i als seus aspectes tècnics Exigències de caràcter tècnic o professional
Exemple	3.2.1.1. Criteris d'adjudicació	3.2.1.2. Condicions especials d'execució	3.2.1.3. Condicions tècniques i operatives

1.2.1.3. Seguiment i valoració

Per acabar, el procés de contractació pública segueix una etapa de seguiment i valoració, amb l'objectiu no només de valorar la capacitat de pròrroga del contracte quan és el cas, sinó també per la voluntat de millorar mútuament entre l'administració pública i l'empresa licitadora.

Si és cert que moltes administracions públiques incorporen en els seus plecs diferents clàusules socials, només una petita part té la capacitat tècnica i operativa per efectuar-ne la verificació a mesura que s'executa el contracte. A nivell legal, la LCSP obliga l'òrgan licitador a efectuar una verificació en cas de pròrroga del contracte i en cas d'incorporació d'una condició especial d'execució.

Està poc definit a nivell legal com fer aquest seguiment:

- Els òrgans de contractació hauran d'assignar un responsable del contracte, a qui correspondrà supervisar l'execució.
- Es poden establir verificadors de control específics remesos a l'òrgan de contractació com a mínim una vegada l'any, que permetin a la persona responsable controlar fàcilment i ràpidament el compliment efectiu de cada clàusula. Quan és possible, s'efectuarà de manera estandaritzada.
- En cas d'incompliment, els plecs han d'haver inclòs penalitats conforme al previst.

A NIVELL PRÀCTIC

La LCSP no determina de manera específica el mètode d'avaluació:

- Dona suport i possibilita a l'administració pública de demanar el percentatge d'inversions destinades a activitats amb consideracions ASG. Això és degut al fet que molts òrgans licitadors no tenen la capacitat tècnica ni operativa d'efectuar aquest seguiment. Encara més en els serveis financers, en els quals, com hem explicat, les clàusules socials estan vinculades a les inversions i el cicle de vida del servei financer i no tant als aspectes organitzatius, la dificultat és més gran.
- Les AAPP han de crear eines de seguiment de l'execució del contracte per tal d'enfortir el control: recórrer al sistema de penalitats, incloure informes de proves, acreditacions, potenciar la figura de responsable del contracte.
- També poden recórrer a eines alternatives de seguiment: per exemple, que el seguiment el faci una xarxa o entitat externa amb qui es pugui determinar un conveni. Un exemple seria [l'Associació Catalana de Municipis \(ACM\)](#), que [es va adherir el 2018 a Electronic Watch](#) per fer el seguiment de la seva central de compres d'equips informàtics i videoactes.

2. EXPERIÈNCIES PRÈVIES

2.1. MARC CATALÀ I ESTATAL

A nivell català, i des de l'aplicació de l'auge de la contractació pública responsable, hi ha hagut pocs casos de contractació pública d'entitats financeres i bancàries ètiques. Això és perquè es tracta d'un sector encara en consolidació i amb poca tradició de treball en aquesta matèria.

En els últims anys, un context marcat per la crisi financera i les pràctiques amb alts impactes socials relacionades amb les activitats bancàries (com ara els desnonaments o la comercialització de productes financers complexos) ha motivat que la contractació pública de serveis bancaris i financers esdevingui un dels àmbits en els quals s'han observat moviments significatius en la dimensió municipal.

A nivell municipal, analitzarem els pocs casos públics en què hi ha bibliografia i informació pública. Separarem els casos de contractació de serveis de finançament dels de serveis d'assegurances, ja que la informació relacionada amb els serveis de finançament, exclosa de la LCSP, no és de caràcter públic, ni tan sols es troba als portals de transparència de les administracions públiques (més enllà dels contractes formalitzats, la referència en aquest cas és a la documentació procedimental vinculada).

Contractació pública de serveis de finançament i tresoreria

Ajuntament de Barcelona

A nivell de finançament, la primera acció que desenvolupa l'Ajuntament de Barcelona per possibilitar l'accés al finançament d'entitats de finances ètiques i banca amb valors, és la formalització d'una instrucció interna⁶ que modifica la restricció a l'accés al finançament municipal a aquelles entitats bancàries que disposin d'un *rating* determinat emès per unes entitats de *rating* determinades (SP Global, Moody's, Fitch). Aquest requisit podria representar un obstacle directe perquè les entitats de finances ètiques puguin accedir al finançament de l'Ajuntament de Barcelona.

Sobretot, l'Ajuntament ha incorporat aspectes de caire social a la ronda de finançament anual, en la qual no existien aquests paràmetres. Així, el procediment de selecció d'ofertes de finançament inclou un 30% de punts associats a clàusules de caràcter social, mentre que el 70% del pes el conforma el preu. Totes les ofertes rebudes d'entitats de finances ètiques i banca amb valors s'han acceptat, la qual cosa posa de manifest que la demanda de finançament en aquest sentit és superior a la capacitat de resposta de què disposa el sector.

A nivell de tresoreria, fins l'any 2017, l'Ajuntament de Barcelona no havia treballat amb cap entitat de finances ètiques, ja que tal com succeïa en el cas del finançament, la normativa relacionada amb el *rating* no permetia aquesta operació. La

6. INSTRUCCIÓ sobre els requisits i els criteris a aplicar per a l'obertura de comptes tresorers de l'Ajuntament de Barcelona, 20 novembre 2017

instrucció aprovada en aquest sentit elimina aquest obstacle. Però en el cas dels serveis de tresoreria, l'escassa xarxa d'oficines de què disposen les entitats de finances ètiques també esdevé un impediment per contractar-los, malgrat que en plecs es contemplava un mínim nombre d'espai físics per fer les gestions. La instrucció també preveu altres mesures de promoció de les entitats de finances ètiques. Tanmateix, no s'han vist reflectits en la contractació de serveis financers ètics. En la pràctica, tot i que aquesta instrucció va constituir un avanç en l'impuls de contractació de finances ètiques, veiem que faltava un coneixement previ al funcionament d'aquestes entitats, fet que ha derivat en unes barreres d'entrada que han impedit l'accés de les finances ètiques a la contractació.

Ajuntament de Castelló

L'abril de 2018, l'Ajuntament de Castelló va sol·licitar un crèdit de sis milions d'euros. Les bases que van regular l'adjudicació d'aquest préstec van incloure criteris referents a la política d'habitatge de les entitats financeres. Aquestes es van concretar en quatre criteris socials, que representaven 50 dels 150 punts de la valoració del procés. La principal condició era que es posés a disposició dels bancs d'habitatge de lloguer social amb una renda màxima equivalent al 30% dels ingressos nets de la unitat familiar i amb l'alta dels subministraments necessaris.

Veiem aquí que amb una contractació pública d'un lot de dimensió més petita (comparat amb, per exemple, els lots de l'Ajuntament de Barcelona) les finances ètiques poden respondre a les necessitats dels ajuntaments. En aquest marc, també s'han pogut incorporar criteris socials als plecs d'inclusió que els ajuntament veien adequats, seguin la llibertat que dona la LCSP en la tria de criteris socials, i amb una puntuació social que representava un terç de la nota final (malgrat que la llei dona llibertat per posar-ne més). Malgrat això, i per falta d'informació, no podem fer el seguiment i la fiscalització d'aquests criteris en l'execució del plec.

Ajuntament de Donostia

A nivell de tresoreria, el 2015, l'Ajuntament va obrir un compte corrent a Fiare Banca Ètica des d'on canalitza les subvencions de cooperació, igualtat, participació, medi ambient i diversitat cultural. Les subvencions s'atorgaran prioritàriament a associacions que siguin sòcies o clientes de banca ètica.

D'altra banda, a nivell de finançament, l'Ajuntament de Donostia va contractar també el 2017 un crèdit de 9,5 milions d'euros amb Fiare Banca Ètica. El préstec va resultar d'un concurs públic per subscriure un préstec de 14 M €, que podia ser licitat en lots (9,5 M i 4,5 M), i va ser atorgat a Fiare després que aquesta oferís la millor oferta amb el tipus d'interès més baix.

Contractació pública de serveis d'assegurances i d'inversió

A nivell d'inversió, els serveis bancaris relacionats amb l'estalvi i la inversió, com poden ser la gestió de plans de pensions, d'excedents pressupostaris i d'altres de relacionats, es regeixen per la LCSP, tot i que tenen caràcter de contracte privat. Això implica que, pel que fa a la preparació i l'adjudicació de l'expedient, el marc jurídic d'aplicació és la LCSP, però a partir de l'adjudicació, el règim legal és el del dret privat. En són excepció els contractes subjectes a regulació harmonitzada, en els quals es produeixen algunes especificacions determinades que hem explicat prèviament. En aquest marc, la publicació dels contractes i plecs al portal de transparència no és obligatori, i l'obtenció de dades sobre aquests és difícil. En el moment de redactar l'informe, no ens consta contractació pública de serveis d'inversió bancaris responsables i/o ètics.

A nivell de serveis d'assegurances, hi ha poques experiències en el marc català. El sector assegurador està format per empreses que formalitzen les assegurances i altres entitats i persones que les comercialitzen (corredories, agents i gestors), juntament amb els productes amb els quals treballen

totes. Les empreses que formalitzen les assegurances funcionen com a grans bancs, en el sentit que disposen de recursos (primes) que inverteixen en projectes la rendibilitat dels quals permet fer front a les cobertures que calgui i obtenir un benefici econòmic associat. En aquest sentit, és possible establir criteris ASG vinculats al producte que es contracta (la pòlissa en concret) i també als agents que hi intervenen (l'empresa que l'ofereix i la que el comercialitza).

Cal destacar que la recerca de licitacions d'assegurances no ha posat de manifest que hi hagi casos en els quals s'han incorporat aspectes ASG en els plecs. S'ha detectat algun cas que contemplava aspectes d'estabilitat laboral (Junta d'Andalusia), però molt puntual. La tendència general d'adjudicació d'aquests contractes és el preu i les millores en les cobertures. Igualment, els objectes de contracte detectats no feien menció expressa a aquestes consideracions específiques, possiblement a causa del desconeixement sobre les possibilitats dels productes existents.

Hi ha pocs casos de contractació pública de serveis d'assegurances amb principis ètics, principalment contractes menors que tenen un funcionament més diferent: per exemple els ajuntaments de Monistrol de Calders i Capafonts amb la corredoria d'assegurances ètiques [Arç Cooperativa](#) (per responsabilitat civil i les pòlisses d'accident dels treballadors dels ajuntaments).

Tanmateix, Arç Cooperativa va realitzar un informe d'anàlisi sobre la contractació pública dels serveis asseguradors de l'Ajuntament de Barcelona el 2019⁷. Aquest informe posa de manifest el conjunt d'obstacles i també d'oportunitats de la contractació pública en el servei d'assegurances ètiques. Hem consultat Arç Cooperativa i aquestes són les principals conclusions que s'han ressaltat de l'informe, i que hem analitzat en l'anàlisi jurídica del punt 1 de l'informe:

- **Preu establert pel contracte:** El plec estableix un sistema de preus tancats amb un pressupost màxim de licitació. Aquest sistema fa difícil valorar altres variables asseguradores. És a dir, el sistema consigna uns requisits de cobertura i de preu i, per tant, podem parlar d'un sistema tancat. No hi ha la possibilitat de presentar propostes amb combinacions de variables preu/cobertura alternatives. A nivell pràctic, dificulta una oferta més específica de la part de les entitats de finances ètiques.

D'altra banda, el sistema de puntuació i de distribució d'aquest plec dona massa importància al factor preu. Valora els diferents lots en 100 punts cada un, i fins a 50 punts són exclusivament valorats en la millor oferta econòmica (els altres punts també tenen en compte una valoració econòmica). Segons aquest repartiment de la puntuació, es fa evident que l'oferta més econòmica serà l'adjudicatària del contracte, sense cap possibilitat que els altres criteris l'arribin a superar. I per tant això condicionarà el tipus d'oferta, en què les entitats asseguradores se centraran en el preu més que no pas en qualsevol altra consideració. El resultat d'això és que els altres requisits esdevenen virtualment irrelevants. Fins i tot entenent que l'oferta guanyadora pugui ser només 1 € més barata que altres ofertes molt més completes.

- Convindria assignar una puntuació menor i no tan decisiva al factor preu. A nivell pràctic, la importància del preu acordat implica que els contractes estiguin constantment atorgats a les grans asseguradores, que poden permetre's més que les asseguradores ètiques proposar un preu més baix, de vegades per sota del preu del mercat, sobretot amb unes cobertures que sovint donen poca rendibilitat per l'alta sinistralitat.

⁷ Informe *La contractació del programa d'assegurances a l'Ajuntament de Barcelona*, febrer 2020, Arç Cooperativa

Existeixen diverses opcions per reduir el factor preu en la relació preu-qualitat. Una opció de treball diferent podria estar basada en l'establiment de capes de cobertura graduals i amb preus variables. El sistema de licitació també podria incloure la possibilitat que les asseguradores disposessin de més llibertat a l'hora de proposar cobertures alternatives, combinat amb un sistema de puntuació subjectiu més obert que pogués valorar aquestes alternatives en conjunt. Tot plegat, destinat a fer que l'element preu no sigui un element tan decisiu.

- **Durada del contracte:** el plec estableix una durada de dos anys, que es pot adaptar a les entitats de les finances ètiques. El que sí que actua con un element desincentivador per a moltes asseguradores és la clàusula que permet a l'Ajuntament prorrogar unilateralment la durada del contracte «fins a un màxim de dues anualitats». És difícil per a una asseguradora petita comprometre reassegurança per períodes de temps llargs i, per tant, pot trobar-se en la situació d'haver de prorrogar el contracte i no tenir cap suport garantit.
- **Requisits de capacitat, aptitud i solvència:** La majoria d'aquests requisits són habituals i raonables. Veiem, doncs, que els requisits no són un impediment per a les entitats de les finances ètiques a presentar-se als plecs (per exemple, molt sovint tenen taxes de sinistralitat menys elevades que les dels bancs sistèmics, i respecten tots els requisits tècnics). Aquí, la incorporació dels requisits més singulars i atípics pot dissuadir i limitar les asseguradores ètiques, i molt sovint no són obligatoris d'incorporar en els plecs.

Per exemple, el requisit de disposar d'un centre de treball a la ciutat de Barcelona, a la pràctica, pot limitar el nombre i tipus d'entitat asseguradora que pot presentar-se a aquesta licitació, ja que moltes entitats asseguradores ètiques no disposen d'oficina o operen des d'altres ciutats lliurement gràcies a la lliure prestació de serveis.

Convé apuntar que els altres requisits, com per exemple de personal i d'experiència, estan redactat d'una manera prou ambigua com perquè no resultin difícils de complir.

- **Requisits de cobertura:** La major part no estan adaptats a les asseguradores més petites, que inclouen les asseguradores ètiques (per exemple, amb terminis de pagament bastant exigents, o períodes molt amplis segons els quals l'asseguradora pot acabar assumint indemnitzacions de sinistres molt antics i sobre els quals no tenia coneixement). Les administracions públiques haurien de plantejar-se si aquests requisits de cobertura són realment essencials o si es poden gestionar d'una manera més eficient, ja que si s'eliminessin podrien incrementar les entitats asseguradores que es presentessin a la licitació i/o millorar les condicions proposades.
- **Altres elements:** Entre els altres elements que incorpora el plec, és interessant apuntar que l'Ajuntament de Barcelona ha fet assumir certes despeses del procés de contractació a l'empresa licitadora (per exemple, «Assumir les despeses de publicitat de la licitació establertes en aquest plec»). D'una banda, siguin o no substancials aquestes despeses, fora bo establir un màxim en aquest apartat per aportar seguretat i transparència al procés, i per donar més seguretat a les entitats ètiques que s'hi presentin. D'altra banda, això mostra que l'ajuntament pot fer assumir les despeses que consideri adequades a les empreses licitadores, seguint la llibertat donada per la LCSP. En aquest sentit, i com recomanarem en la part 3 de l'informe, és possible que els ajuntaments més petits que no tenen la capacitat operativa o financera d'efectuar el seguiment de les clàusules socials del contracte exigeixin que l'empresa licitadora assumeixi aquests costos. Finalment, convé remarcar que no s'estableix cap conseqüència en cas d'incompliment de totes les clàusules i, per tant, es fa més difícil reclamar-ne el compliment.

- **Cost administratiu:** Un altre element crític és l'altíssima càrrega administrativa i de gestió que requereix aquest programa que foragita un gran nombre d'asseguradores que no disposen dels mitjans personals per poder donar servei a un client amb aquestes necessitats i requeriments de gestió. I en aquest sentit cal ser conscient que l'evolució actual de les asseguradores (resultat de les millores tecnològiques i la pressió per reduir despeses operatives) està fent que el model d'asseguradora amb productes estandarditzats i poc dependent de recursos humans s'estigui convertint en el majoritari i predominant del mercat.

2.2. MARC EUROPEU

La contractació pública és una eina encara poc utilitzada en el marc europeu, sobretot en el sector de les finances ètiques, en què Catalunya és a la llista dels països amb més desenvolupament del sector —juntament amb França, Bèlgica i Itàlia.

Existeixen diferents experiències que poden ajudar la contractació pública a establir criteris, clàusules o justificacions; per exemple, les diferents associacions de segon nivell o federacions que integren les diferents entitats del món de les finances ètiques amb reconeixement a nivell europeu. Aquestes poden servir per establir normatives, principis mínims o clàusules.

Federació Europea dels Bancs Ètics i Alternatius (FEBEA)

La FEBEA fou creada a Brussel·les el 2001 per diferents instituts financers ètics. Compta amb **31 membres** en 17 països europeus diferents, 4 dels quals a Espanya: un institut de finances ètiques (Fundación Finanzas Eticas), i tres bancs ètics (Coop57, Fiare Banca Etica, Caixa Colonya Pollença).

Dins de la carta de **valors de FEBEA**, aprovada el 2015, destaquen cinc elements distintius per ser considerat banc ètic:

1. El rol suportant el bé comú i el dret a crèdit que concedeix a projectes socials, mediambientals i culturals.
2. L'origen dels diners, fruit dels estalvis dels clients i generats per activitats en l'economia real.
3. L'ús dels diners: suport a projectes socials i mediambientals, promoguts especialment per organitzacions sense ànim de lucre i amb la valoració de l'impacte social i ambiental dels finançaments concedits. Els bancs ètics exclouen explícitament tota inversió en sectors controvertits (tabac, jocs d'atzar, armes, OGM, energia nuclear, etc.).
4. El retorn a l'activitat bancària tradicional: basada en la recollida d'estalvis i la concessió de crèdits (i no en activitats

financeres especulatives, molt sovint acompanyada per seus en paradisos fiscals).

5. La participació activa de les persones sòcies i dels treballadors en l'activitat del banc a través un model de governança inclusiu, que també preveu un límit màxim de relació entre el salari més alt i el més baix entre els treballadors (de 7:1).

→ [Conjunt dels criteris per pertànyer a la FEBEA.](#)

La FEBEA representa els seus membres a la UE i promou el paper de les finances ètiques —amb activitats d'anàlisi, de publicació i de resposta a les convocatòries i consultes prèvies que realitza la Comissió europea, etc.

Global Alliance for Banking on Values (GABV)

GABV és una xarxa independent de bancs i cooperatives bancàries que «utilitzen les finances per promoure un desenvolupament econòmic, social i mediambiental sostenible». En el marc estatal espanyol, Fiare Banca Ètica és l'únic banc que és membre d'aquesta xarxa.

Creada el 2009, compta actualment amb 46 membres. Per pertànyer a GABV, s'han de respectar cinc pilars:

1. Que l'activitat tingui en compte el triple pilar social, mediambiental i econòmic.
2. Economia real: activitat no especulativa i arrelada a les comunitats locals.
3. Transparència: transparència i model de governança que promoguin la participació.
4. Resiliència a llarg termini: activitats financeres amb un horitzó a llarg termini i resiliència davant les crisis del sector.
5. Els clients al centre: relacions a llarg termini amb els clients i tenir un coneixement directe de les seves activitats econòmiques i dels riscos associats.

→ [Conjunt dels criteris de GABV.](#)

AMICE

L'Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe (AMICE) és l'associació representativa a nivell europeu de les mútues i cooperatives del sector assegurador. L'AMICE representa més de 80 membres a més de 20 països europeus, i té activitat de promoció, relacions polítiques i recerca de l'activitat del sector assegurador ètic.

L'activitat de *lobbying* d'AMICE es fonamenta en una visió del sector assegurador ètic basat en els principis del mutualisme:

- La propietat compartida: en format de mútua, cooperativa, associacions i amb polítiques definides de remuneració equitativa.
- La defensa de l'experiència d'un model històric de funcionament basat en la solidaritat.
- Un model participatiu de presa de decisions.

→ [Conjunt dels criteris d'AMICE.](#)

A escala internacional, no hi ha nomenclatures ni segells per a les finances ètiques. Més enfocat a nivell de finances amb incorporació d'aspectes socials, mediambientals i de governança, podem trobar:

- Principis d'inversió responsable (PRI – Principles for Responsible Investment): conté sis principis basats en els ESG (Environment, Social and Governance) en el conjunt d'activitats d'inversió.

→ [Conjunt dels criteris.](#)

- Les normes ISO: normes internacionals desenvolupades per assegurar que les organitzacions compleixen uns certs criteris de qualitat. Els [ISO 26000](#) i [ISO 20400](#) estandarditzen la responsabilitat social i la compra social, respectivament, definint una sèrie de matèries fonamentals (drets humans, pràctiques laborals, medi ambient, pràctiques justes d'operació, aspectes de consumidors/es, participació activa i desenvolupament de la comunitat) relacionades amb la responsabilitat social i la consideració d'aspectes ASG.

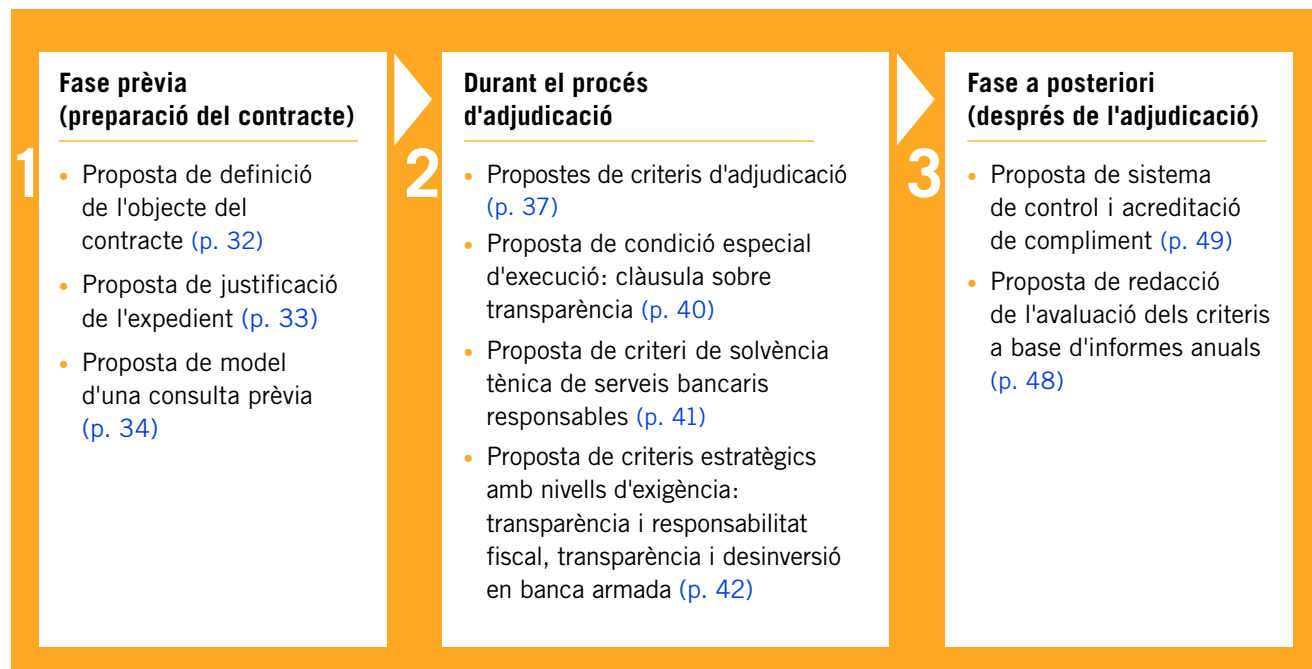
3. RECOMANACIONS

3.1. LA NECESSITAT DE JURISPRUDÈNCIA TÈCNICA I LEGAL

3.1.1. Proposta de definició de l'objecte de contracte

La primera de les propostes i recomanacions és incloure de manera expressa una referència en l'objecte del contracte mateix als criteris ètics, socials i mediambientals. D'aquesta manera, es materialitza i visibilitza la voluntat de l'òrgan contractador i de l'administració pública que no desitja només con-

tractar un simple préstec, sinó un préstec amb criteris de responsabilitat social, fiscal i mediambiental. I, com hem explicat en el primer apartat, la vinculació s'ha d'establir sobre el conjunt de la prestació d'una manera àmplia, i així blindar el plec.

Seguint aquestes línies, proposem la redacció següent de l'objecte del contracte, amb el canvi que requereix el tipus de servei bancari o financer contractat (de la llista següent):

OBJECTE DEL CONTRACTE

Contractació del servei* amb criteris ètics i de responsabilitat fiscal, social i mediambiental al llarg del cicle de vida del servei.

→ * Llista de serveis financers i bancaris contractats:

- Servei bancari
- Crèdit
- Préstec
- Dipòsit bancari
- Col·locació dels excedents de tresoreria
- Compte corrent
- Fons d'inversió
- Pla de pensió
- Servei d'assegurança
- Etc.

Amb el mateix interès de definició clara de l'objecte del contracte amb al·lusions als contingut responsable, també convé recomanar que en la memòria justificativa de l'expedient de contractació, o en explicitar les necessitats que s'han de satisfer, s'expliqui més exhaustivament l'objecte i la vinculació que té amb els aspectes socials, ètics i mediambientals al llarg del cicle de vida del servei.

Seguint la primera proposta de redacció de l'objecte, proposem la redacció següent per a les administracions públiques:

JUSTIFICACIÓ DE L'EXPEDIENT

La licitació, adjudicació i posterior execució del present contracte de **servei*** incorpora de manera intrínseca criteris ètics i de responsabilitat fiscal, social i mediambiental al llarg del cicle de vida del servei.

Es manifesta de forma clara en l'expedient que l'objecte del contracte s'ha d'entendre com a constituït per tots aquells aspectes que integrin o es refereixin a les seves prestacions, en tots els seus aspectes i en totes les etapes del seu cicle de vida, incloent els factors que intervenen en els processos de producció, prestació o comercialització.

En aquest marc, cal no obviar que la responsabilitat social i mediambiental del sector financer conforma el seu procés de producció, prestació i comercialització. La generalitat d'externalitats positives i negatives d'un servei financer es genera a partir del conjunt de l'activitat financera o bancària de l'entitat: l'externalitat d'un servei d'estalvi pot contribuir a la part d'inversió en empreses d'armes o de tabac, o bé a la concessió d'un crèdit a un comerç local cooperatiu. I, en aquest marc, l'òrgan contractador pot estar vinculat de manera indirecta amb les externalitats i els impactes de l'entitat financera o bancària contractada.

Per tant, la captació de passiu i la col·locació d'aquest passiu, el compliment de les obligacions fiscals o bé l'evasió d'aquestes, les inversions especulatives o les polítiques laborals (entre molts altres exemples) conformen part de la prestació i, en conseqüència, també es contemplen criteris ètics i de responsabilitat social, fiscal i mediambiental en el conjunt d'aquestes pràctiques.

3.1.2. Coneixement compartit: consultes prèvies

En el procés d'estructuració de la compra pública, també hi ha la possibilitat de formalitzar una consulta al mercat, que permet conèixer l'oferta existent i, alhora, permet implicar anticipadament el mercat.

Aquestes consultes no són vinculants per a l'Administració i no han de privilegiar, en cap cas, uns actors enfront d'uns altres, de manera que tota la informació durant la consulta ha de ser pública, s'han de protegir els drets de propietat industrial i intel·lectual de les entitats proveïdores, i s'ha d'informar dels resultats. Aquest diàleg pot iniciar-se amb un anunci previ de licitació. Els passos essencials que cal seguir són els següents.

- Decidir quina informació és necessari recollir i compartir, i a quins operadors de mercat cal dirigir-se.
- Escollir el millor format per a la consulta i preparar els recursos materials i humans necessaris.
- Desenvolupar la consulta conservant un arxiu del desenvolupament i assegurant la igualtat de tracte.

Recordem que aquestes consultes preliminars s'han de dur a terme garantint, en tots els casos, que el procediment tingui la transparència i la publicitat necessàries, per tal que totes les empreses interessades hi puguin participar. En aquest sentit és clau que la informació sigui accessible i que es comuniqui amb prou antelació. Així mateix, no es podran incorporar restriccions a la participació en funció de la capacitat econòmica, els recursos materials o de qualsevol altra mena, que puguin limitar la capacitat de participació de qualsevol empresa o professional amb interès per fer-ho.

Hi ha tres vies de consultes prèvies al mercat: per entrevista individual, per entrevista conjunta o via enquesta. Són entrevistes qualitatives objectiu de les quals és entrar en el fons del servei específic que es vol contractar.

Proposem el model següent de consulta preliminar al mercat (que es pot adaptar al model que es vulgui de consulta). Hem fet una llista dels punts importants que s'han de recalcar per adaptar els plecs i la solvència al funcionament de les entitats de les finances ètiques:

A NIVELL PRÀCTIC

Què s'ha de tenir present per realitzar una CONSULTA PRELIMINAR AL MERCAT (CPM)

1. Òrgan de contractació

2. Objecte de la consulta preliminar al mercat

Demanar a les empreses com solucionarien una necessitat o un problema, i no descriure d'una manera gaire concreta què es vol contractar, per així tenir la possibilitat que presentin solucions de mercat sobre les quals les administracions públiques (AAPP) no tenen coneixement.

3. Finalitat de la consulta preliminar al mercat

Per tal d'arribar a una definició completa de la licitació, atesa la complexitat de l'objecte i la necessitat d'acabar-ne de concretar el disseny, així com d'informar els operadors econòmics que estiguin actius en el mercat, es procedeix a realitzar una consulta preliminar de mercat (en endavant, CPM), de conformitat amb l'article 115 de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic.

En efecte, la finalitat d'aquesta consulta és analitzar la situació del mercat per obtenir-ne un coneixement més proper, que permeti ajudar a definir les característiques del procediment de licitació.

4. Requisits dels participants

Determinar a qui va adreçada la consulta, vetllant per la màxima concurrència a fi de garantir l'èxit de la consulta i els principis que regulen la contractació pública. La consulta pot ser en:

- Convocatòria oberta dirigida a totes persones físiques o jurídiques interessades;
- Convocatòria dirigida a un sector concret: entitats bancàries i asseguradores de les finances ètiques (de base cooperativa i mutualista, de base associativa o gestionades per fundacions).

5. Metodologia de participació

Especificar i desenvolupar la forma i la metodologia de la CPM: formulari o qüestionari estàndard, reunions, etc.

6. Termini i lloc de presentació

Determinar els terminis d'inici i final de la participació i especificar el canal pel qual els participants hauran de transmetre la informació.

7. Vies de difusió de la consulta

Es publicitarà aquesta consulta a través de les xarxes socials, de webs d'interès per als participants, i via comunicacions directes als operadors econòmics del sector.

- Recordem que l'objectiu no és tenir un màxim d'entitats que responguin a la consulta, sinó tenir totes les diferents visions i assegurar-se d'un nombre mínim de respostes. Per a la comunicació directa amb els operadors

econòmics de les finances ètiques, en facilitem una llista després de la proposta per tipus de servei financer contractat.

8. Aspectes tècnics del contracte

Els aspectes que més poden afectar la participació de les entitats de les finances ètiques són els següents:

- Elecció del procediment de licitació: contracte de reserva o per concert
- Certes entitats de l'economia solidària es poden beneficiar d'un contracte reservat (malgrat que és poc probable en el cas de les finances ètiques).
- Els criteris de solvència tècnica o professional, i econòmica i financera
- Convé aquí fer un treball d'aprenentatge comú entre les AAPP i les entitats de les finances ètiques, ja que si la solvència econòmica i financera és assegurada, alguns criteris de solvència tècnica a la pràctica poden ser excloents. Per exemple, les AAPP poden exigir acreditacions (art. 76 LCSP) de pertànyer a associacions de bancs ètics, o algun segell acreditant que el producte contractat sigui solidari, etc.
- Condicions especials per executar-la.
- Establir condicions especials adaptades a la voluntat de l'òrgan licitador: per exemple, per als grans contractes, demanar els segells de responsabilitat social i, si es volen contractar entitats solidàries, requerir un balanç social (i utilitzar l'eina de la consulta per informar-se sobre els segells i el balanç social que s'utilitzen).

- El valor estimat del contracte amb una indicació de tots els conceptes que l'integren.
- El preu establert pot no estar al nivell del preu de mercat o del que poden oferir les entitats de les finances ètiques, ja les entitats bancàries de mida més gran poden permetre's oferir un preu més baix. Convé, doncs, consensuar amb les entitats de les finances ètiques el preu que ofereixen posant èmfasi en el conjunt dels conceptes que l'integren (servei solidari, ètic, etc.), informació que servirà per justificar l'expedient.
- La decisió de dividir els lots, o la decisió de no dividir en lots l'objecte del contracte, si s'escau.
- Per als ajuntaments amb més necessitats, convé establir el contracte en lots de menor dimensió a fi que les entitats de les finances ètiques puguin licitar-ne alguns (dividir, per exemple, un préstec de 4 milions en dos lots, etc.). D'altra banda, cal tenir en ment que també es pot dividir en lots funcionals (un lot per al finançament de les activitats culturals, etc.) i així atorgar punts a les clàusules en l'experiència de finançament d'aquesta funció, on les finances ètiques tindran més experiència.

Finalitzada la consulta prèvia al mercat (CPM), els resultats obtinguts haurien de permetre a l'òrgan de contractació disposar de dades suficients per determinar, en funció de quina en fos la finalitat:

- Si és o no convenient iniciar un procediment de licitació;
- Si cal redefinir l'objecte o les prescripcions tècniques de la futura licitació;
- Si cal preveure preus més adequats al mercat.

Recordem que, en tots els diferents casos de procediments de la consulta prèvia al mercat, l'administració pública té la potestat de convidar a participar l'economia social. Convé conèixer el conjunt de les entitats de les finances ètiques que podrien participar en el procés.

La llista de les entitats de les finances ètiques amb el contacte es pot trobar seguint:

- El catàleg *on-line* de [finances ètiques](#)
 - A nivell d'entitats asseguradores i mediadores, seguint les entitats certificades pel [segell EthSI](#)
-

3.2. LA MATERIALITAT DE LES CLÀUSULES I LA SEVA ACREDITACIÓ I SEGUIMENT

3.2.1. Propostes d'incorporació segons fases de la licitació

3.2.1.1. Criteris d'adjudicació

Com hem vist, la redacció en els plecs dels criteris d'adjudicació representa un moment clau en la licitació dels contractes públics, ja que serà amb aquests que es determinarà a qui s'adjudica el contracte. És important, doncs, la fase prèvia d'aquesta tasca, ja que serà mitjançant la redacció d'aquests plecs de clàusules administratives que l'administració pública pot afavorir, a la pràctica, un tipus i perfil d'empresa.

En el present punt, proposem una sèrie de criteris d'adjudicació idonis als fins i les característiques de les entitats de les finances ètiques (transparència, governança, certificació de responsabilitat social, pertinença a una associació de banca ètica, etc.).

CERTIFICACIÓ DE RESPONSABILITAT SOCIAL

S'atorgaran N punts a les empreses que en la seva proposta tècnica manifestin tenir i posar a disposició de l'execució del contracte una certificació en matèria de Responsabilitat Social Empresarial. Es consideraran certificacions vàlides les següents: ICEA, SGE 21, SA 8000, DS 49001, TCO o alguna altra de caràcter equivalent. També podran acreditar, per qualsevol mitjà de prova o a través d'una auditoria externa, que l'empresa compleix tots i cada un dels requisits exigits per obtenir aquestes acreditacions.

CLÀUSULA HABITATGE I SITUACIONS DE VULNERABILITAT

S'atorgaran X punts a les empreses licitadores que es comprometin durant tota l'execució del contracte, mitjançant una declaració responsable i un seguiment, a descartar les execucions hipotecàries de primer habitatge o bé, si no és possible, assegurar una alternativa d'habitatge a un preu assequible (d'un màxim d'un terç del salari mensual) per un mínim de X anys.

Es valorarà també la implementació d'una política per oferir lloguers socials als habitatges buits i/o l'entrada d'aquests pisos a la borsa social del municipi.

L'empresa adjudicatària, abans de la formalització del contracte, haurà de presentar la seva adhesió al Codi de Bones Pràctiques per la reestructuració viable dels deutes amb garantia hipotecària sobre l'habitatge habitual.

L'empresa haurà de presentar anualment una declaració responsable acreditant no haver realitzat cap execució hipotecària de primer habitatge o bé, si no és possible, haver assegurat una alternativa d'habitatge a un preu assequible.

Seguint les exigències de transparència de la llei SFDR (article 2) i la LCSP (article 133), les declaracions responsables no podran ser qualificades pels licitadors com a confidencials, i es podran publicar en els portals de transparència de l'administració pública.

L'empresa haurà d'incorporar la valoració del seguiment d'aquesta clàusula en el document de seguiment del contracte (seguint les necessitats de seguiment establertes en la part N d'aquest plec), amb la incorporació per part de l'empresa licitadora de dades quantitatives sobre l'evolució d'aquesta.

PERTINENÇA A UNA ASSOCIACIÓ DE BANCA ÈTICA

S'atorgaran N punts a les empreses que en la proposta tècnica acreditin pertànyer a la Federació Europea de Bancs Ètics i Alternatius (FEBEA), al Finançament Ètic i Solidari (FETS) o a l'Aliança Global per una Banca amb Valors (GABV), o una altra federació o associació de banca ètica o banca responsable de caràcter equivalent, o bé acreditin per algun altre mitjà que compleixen tots i cada un dels requisits exigits per pertànyer a alguna d'aquestes associacions o entitat de caràcter equivalent.

POLÍTIQUES DE RESPONSABILITAT SOCIAL

S'atorgaran fins a N punts a les empreses que en la seva proposta tècnica es comprometin a aplicar polítiques de responsabilitat social empresarial en la seva gestió i organització. A tal efecte, s'atorgaran N punts per cada un dels següents subcriteris (a seleccionar):

1. El compliment estricte del conveni sectorial aplicable a tota la plantilla que executi el contracte: N punt.
2. La contractació, per executar el contracte, de persones desfavorides del mercat laboral, en particular persones amb discapacitat, persones en situació de risc d'exclusió social i dones víctimes de violència de gènere: N punt.
3. La subcontractació de Centres Especials de Feina i/o Empreses d'Inserció Socio-laboral: N punt.
4. El compromís que el percentatge de persones amb contracte indefinit en la plantilla que executin el contracte serà mínim d'un 80% del total: N punt.
5. El compromís que la plantilla que executarà el contracte estarà composta almenys per un 50% de dones: N punt.
6. L'aplicació d'un pla d'igualtat a la plantilla que executarà el contracte: N punt.
7. El compromís que, durant l'execució del contracte, es realitzaran accions d'informació o sensibilització social relacionades amb les finances ètiques o aspectes ètics i responsables dels productes financers: N punt.
8. L'acreditació que el personal que executarà el contracte tingui una formació mínima de N hores en finances ètiques i responsables: N punt.

3.2.1.2. Condicions especials d'execució

Conjuntament amb les clàusules socials, les administracions públiques tenen la llibertat d'incorporar criteris especials d'execució als contractes. Dins d'aquest marc, la LCSP ofereix una llista temàtica a tall d'exemple, però que pot ser ampliat. La limitació que les administracions públiques han de tenir en compte és:

- la "vinculació a l'objecte del contracte en el sentit de l'article 145", és a dir, que no exigeix una vinculació directa amb l'objecte contractual, sinó que ha d'estar relacionat amb la prestació contractual.
- Aplicació de criteris prudencials i progressius, en relació amb les característiques del contracte.

Molts dels criteris que hem plantejat en el punt superior són susceptibles de ser també condicions especials d'execució. És a càrrec de l'administració pública valorar, per a cada aspecte, si convé definir-la com a condició especial d'execució o clàusula. En aquest cas, només cal canviar-ne la redacció, mantenint-ne el contingut, per incloure les clàusules proposades com a criteris especials d'execució.

Proposem la redacció següent de condició especial d'execució en relació amb la transparència:

PROPOSTA APLICATIVA: CONDICIÓ ESPECIAL D'EXECUCIÓ DEL CONTRACTE

Clàusula sobre transparència

1. L'empresa adjudicatària haurà de comprometre's a fer un balanç anual i mesurar el seu impacte social, ambiental i de bon govern en el marc de la prestació contractual.
2. En compliment de la present condició especial d'execució, l'empresa adjudicatària haurà d'acreditar que realitza el [Balanç social de la Xarxa d'Economia Solidària](#) o que en mesura l'impacte a través un altre mitjà equivalent.
3. Les dades resultant d'aquest balanç social es presentaran anualment a l'òrgan licitador, seguint l'obligació de transparència per la Regulació (EU) 2019/2088 sobre la divulgació d'informació relativa a la sostenibilitat en el sector dels serveis financers (SFDR).

3.2.1.3. Condicions tècniques i operatives

Els criteris de solvència tècnica s'han de complementar sovint amb la divisió en lots per als grans contractes. El principi és simple: si es licita i s'adjudica un únic contracte de serveis o productes financers, les entitats de banca ètica tenen poques possibilitats de ser-ne les adjudicatàries. Tanmateix, si el contracte es divideix en lots i es limita que cada empresa només pugui participar o resultar adjudicatària d'un sol lot, se n'amplien les possibilitats.

Aquests lots de dimensió més petita es poden adaptar també al màxim al funcionament de les entitats de les finances ètiques a fi d'augmentar encara més les possibilitats.

Per dividir en lots, podem utilitzar els criteris de solvència tècnica o professionals vinculats a l'objecte contractual, entenent que requereix tenir un cert tipus de coneixement, experiència prèvia o aptitud específica en matèria social o equivalent.

Proposem la redacció del lot següent, definit com a serveis bancaris responsables, amb la integració, com a criteri de solvència tècnica, de la pertinença a una associació de bancs ètics o equivalent.

CRITERI DE SOLVÈNCIA TÈCNICA: SERVEIS BANCARIS RESPONSABLES

Lot N: servei financer* (servei bancari, crèdit, préstec, dipòsit bancari, col·locació dels excedents de tresoreria, compte corrent, fons d'inversió, etc.) amb criteris ètics i de responsabilitat social, fiscal i mediambiental.

Solvència tècnica. Considerant les característiques especials del lot N definit prèviament, s'estableix la necessitat de garantir que les empreses licitadores comptin amb l'adequada solvència tècnica i professional per executar les seves prestacions conforme als criteris de responsabilitat social, fiscal, ètica i mediambiental.

Per això, i seguint la llibertat per exigir acreditacions (art. 76 LCSP), les empreses licitadores hauran d'acreditar i aportar una certificació que pertanyen a la Federació Europea de Bancs Ètics i Alternatius (FEBEA), l'Aliança Global per una Banca amb Valors (GABV), o alguna altra federació o associació de banca ètica o de banca responsable de caràcter equivalent, o tenir segells pel seu servei o producte licitat, com ara el segell EthSI o equivalent, o bé acreditar per algun altre mitjà que compleixen els requisits exigits.

3.3. CRITERIS ESTRATÈGICS PER A UN SECTOR FINANCER MÉS ÈTIC I RESPONSABLE

La incorporació dels criteris socials sempre és el resultat d'una estratègia i uns objectius per part de les administracions públiques.

En la proposta següent, recomanem que s'hi incorporin dos criteris claus per afavorir un sector bancari més ètic:

- Criteri de transparència i responsabilitat fiscal
- Criteri per la transparència i la desinversió en la banca armada

Per els primers criteris, més adaptats a les finances ètiques, més específics i amb més impacte en el conjunt de l'activitat bancària o financera, proposem tres redaccions diferents, depenent de l'objectiu estratègic de l'administració pública i de l'anàlisi prèvia del contracte (valor estimat, característiques, termini d'execució, oferta del mercat, nivell de responsabilitat social de les entitats que es presentaran a la licitació, etc.).

Clàusula de transparència i responsabilitat fiscal

NIVELL D'EXIGÈNCIA BAIX – Clàusula social

1. L'empresa licitadora haurà de comprometre's a evitar l'evasió fiscal i l'elusió fiscal en el marc de la prestació contractual, així com garantir que es tributin correctament les rendes derivades d'aquest contracte.
2. En compliment de la present condició especial d'execució, l'empresa adjudicatària haurà de presentar una declaració responsable en la qual:
 - a. Manifesti el compromís d'incorporar la totalitat de les seves rendes derivades del contracte en les seves declaracions d'IRPF, de l'Impost sobre la Renda de No Residents o de l'Impost sobre Societats, segons el cas.
 - b. Manifesti que l'empresa no destina, per si mateixa o mitjançant entitats vinculades, les rendes derivades del present contracte a la realització d'operacions en paradisos fiscals amb la finalitat d'obtenir un estalvi fiscal.
 - c. Manifesti el compromís d'adoptar un pla de seguiment i verificació per evitar l'evasió i l'elusió fiscal.
3. El licitador no podrà qualificar la declaració responsable com a confidencial, i es publicarà en el portal de contractació del perfil del contractant, amb l'objectiu que qualsevol persona física o jurídica amb un interès legítim pugui fer alegacions respecte a la veracitat i la conformitat de la informació.

NIVELL D'EXIGÈNCIA MITJÀ – Condició especial d'execució

1. L'empresa licitadora haurà de comprometre's a evitar l'evasió fiscal i l'elusió fiscal en el marc de la prestació contractual, així com garantir que es tributen correctament les rendes derivades d'aquest contracte.
2. En compliment de la present condició especial d'execució, l'empresa adjudicatària haurà de presentar una declaració responsable en la qual:
 - a. Declari que no realitza operacions financeres en paradisos fiscals, segons la llista de països elaborada per les institucions europees o avalada per aquestes.
 - b. De forma alternativa, l'empresa haurà de justificar els motius econòmics vàlids en cas que operi en territoris qualificats com a paradisos fiscals. En aquest cas, l'empresa licitadora haurà d'incloure una llista amb el conjunt de seus que operen en aquests territoris i el volum total de rendes gestionades en aquestes seus.
 - c. Manifesti el compromís d'adoptar un pla de seguiment i verificació per evitar l'evasió i l'elusió fiscal.
3. La verificació i el compliment de la present condició especial d'execució es realitzarà a través dels següents sistemes:
 - a. L'empresa adjudicatària autoritzarà expressament l'òrgan de contractació perquè pugui accedir a les seves dades fiscals en poder de l'Administració tributària.
 - b. L'empresa adjudicatària haurà de presentar un informe amb la informació sobre les operacions vinculades amb les seves seus a paradisos fiscals, especialment amb l'actualització de les dades del punt 2 i l'evolució del pla de seguiment i verificació per evitar l'evasió i l'elusió fiscal, seguint l'obligació de transparència per la Regulació (EU) 2019/2088 sobre la divulgació d'informació relativa a la sostenibilitat en el sector dels serveis financers (SFDR).
4. La present condició especial d'execució i totes les obligacions annexes d'aportació d'informació i documentació es qualifiquen com a obligacions contractuals de caràcter essencial i, per tant, en cas d'incompliment, l'òrgan de contractació podrà:
 - a. Procedir imposar sancions conforme a l'article 191.1 de la LCSP, cada una de les quals no podrà ser superior al N per cent del preu del contracte, ni el total d'aquestes podran superar el N per cent del preu del contracte.
 - b. Qualificar l'incompliment com a infracció greu, que implicarà una prohibició de contractar amb les administracions públiques.
5. Tots els subcontractistes queden de la mateixa manera obligats a complir la present condició especial d'execució del contracte, i el contractista principal assumeix totalment la responsabilitat del complir-la i verificar-la.

NIVELL D'EXIGÈNCIA ALT – Criteri de solvència tècnica

Lot N: ...servei* amb criteris ètics i de responsabilitat social, fiscal i mediambiental.

1. Considerant les característiques especials del lot N definit prèviament, s'estableix la necessitat de garantir que les empreses licitadores comptin amb l'adequada solvència tècnica i professional per executar les seves prestacions conforme als criteris de responsabilitat social, fiscal, ètica i mediambiental. Per això, i seguint la llibertat per exigir acreditacions (art. 76 LCSP), les empreses licitadores hauran d'acreditar que no realitzen operacions bancàries o financeres, ni tenen comptes, amb seus en paradisos fiscals, segons la llista de països elaborada per les institucions europees o avalada per aquestes.
2. L'empresa licitadora haurà de presentar una declaració responsable en la qual manifesti aquest compromís. El licitador no podrà qualificar la declaració responsable com a confidencial, i es publicarà en el portal de contractació del perfil del contractant, amb l'objectiu que qualsevol persona física o jurídica amb un interès legítim pugui fer al·legacions respecte a la veracitat i la conformitat de la informació.

Crteri per la transparència i la desinversió en la banca armada

NIVELL D'EXIGÈNCIA BAIX – Condició especial d'execució

1. L'empresa licitadora haurà de comprometre's a no invertir en activitats d'armament i de defensa en el marc de la prestació contractual, així com garantir una transparència en les seves inversions en aquestes activitats.
2. En compliment de la present condició especial d'execució, l'empresa adjudicatària haurà de presentar una declaració responsable en la qual:
 - a. Inclogui una llista amb el conjunt de les seves inversions en activitats d'armament i defensa i el volum total d'aquestes inversions.
 - b. Manifesti el compromís d'adoptar un pla de seguiment i verificació d'aquestes activitats.
3. La verificació i el compliment de la present condició especial d'execució es realitzarà a través d'un informe amb informació sobre l'evolució de les seves operacions vinculades a la inversió en activitats d'armament i defensa, amb èmfasi en la presentació de dades quantitatives, seguint l'obligació de transparència per la Regulació (EU) 2019/2088 sobre la divulgació d'informació relativa a la sostenibilitat en el sector dels serveis financers (SFDR).

Criteri per la transparència i la desinversió en la banca armada

NIVELL D'EXIGÈNCIA MITJÀ – Condició especial d'execució anterior + Criteri d'adjudicació

S'atorgaran X punts a les empreses licitadores que es comprometin durant tota l'execució del contracte, mitjançant una declaració responsable i un seguiment, a tenir una política de desinversió en activitats d'armament o de defensa.

L'empresa haurà d'incorporar la valoració del seguiment d'aquesta clàusula en el document de seguiment del contracte (seguint les necessitats de seguiment establertes en la part N d'aquest plec), amb la incorporació per part de l'empresa licitadora de dades quantitatives sobre l'evolució d'aquesta.

NIVELL D'EXIGÈNCIA ALT – Criteri de solvència tècnica

Lot N: servei* amb criteris ètics i de responsabilitat social, fiscal i mediambiental.

1. Considerant les característiques especials del lot N definit prèviament, s'estableix la necessitat de garantir que les empreses licitadores comptin amb l'adequada solvència tècnica i professional per executar les seves prestacions conforme als criteris de responsabilitat social, fiscal, ètica i mediambiental. Per això, i seguint la llibertat per exigir acreditacions (art. 76 LCSP), les empreses licitadores hauran d'acreditar que no inverteixen en empreses d'armament o de defensa. En aquest marc, l'empresa licitadora no podrà formar part de la [base de dades internacional de banca armada](#) o una base de dades equivalent.
2. L'empresa licitadora haurà de presentar una declaració responsable en la qual manifesti aquest compromís. El licitador no podrà qualificar la declaració responsable com a confidencial, i es publicarà en el portal de contractació del perfil del contractant, amb l'objectiu que qualsevol persona física o jurídica amb un interès legítim pugui fer al·legacions respecte a la veracitat i la conformitat de la informació.

3.3.1 Propostes de mètodes de seguiment

Cal tenir en compte que una clàusula pot estar molt ben elaborada, però si no disposa d'uns mecanismes adequats per verificar que es compleix i per fer el seguiment del seu impacte durant l'execució del contracte, és molt possible que la seva incidència real sigui mínima.

L'ús de declaracions responsables per acreditar que es compleixen les clàusules ASG és una pràctica que s'hauria de complementar amb altres sistemes basats en la rendició de comptes i en les acreditacions externes vinculades als requisits establerts en les clàusules. En el mitjà i llarg termini, la declaració responsable hauria de donar resposta a la necessitat d'assegurar l'assumpció de responsabilitat per part de les licitadores.

Però els mecanismes de verificació del compliment i del seguiment de les clàusules haurien de permetre que els poders adjudicadors confirmessin que el compliment de les clàusules és fefaent durant l'execució del contracte, i recopilar informació valuosa per valorar l'impacte que les clàusules incorporades estan generant. Només d'aquesta manera serà possible ajustar i modificar les clàusules en funció de la seva capacitat d'incidència sobre els impactes ASG negatius que es vol compensar.

Definir i establir indicadors específics de seguiment, basats en la rendició de comptes activa per part de les empreses licitadores i proveïdores que aportin dades relacionades amb el compliment de les diferents clàusules, permetrà als poders adjudicadors avançar en la definició de criteris automàtics quantitatius que es puguin incorporar a les licitacions. A la vegada, això permetrà construir una base de dades amb informació sobre la incidència que tenen les diferents clàusules en l'acompliment ASG de cadascun dels contractes. Aquesta informació és molt valuosa a nivell de comunicació externa i de gestió interna. D'una banda, permet comunicar als diferents grups d'interès la incidència que tenen les clàusules i, de l'altra, permet avaluar –a nivell de gestió interna– si les clàusules incorporades generen l'impacte desitjat o si cal modificar-les.

Proposem dues redaccions de mètodes de seguiment, compatibles entre elles. Una primera per acreditar el compliment dels criteris socials al moment d'adjudicació. Una segona per avaluar l'evolució dels aspectes socials dels plec mitjançant un informe anual. Aquesta última proposta també es pot afegir directament a les diferents clàusules socials del plec.

PROPOSTA DE REDACCIÓ DE L'AVALUACIÓ DELS CRITERIS A BASE D'INFORMES ANUALS

La verificació i el compliment dels criteris d'adjudicació i les condicions especials d'execució del contracte en matèria social, ètica, fiscal i mediambiental es realitzarà a través d'un informe amb informació sobre l'evolució d'aquestes, amb èmfasi en la presentació de dades quantitatives, seguint l'obligació de transparència per la Regulació (EU) 2019/2088 sobre la divulgació d'informació relativa a la sostenibilitat en el sector dels serveis financers (SFDR).

SISTEMA DE CONTROL I ACREDITACIÓ DE COMPLIMENT

1. L'empresa contractista estarà obligada, com a única responsable de la total realització del contracte, a complir tots els criteris d'adjudicació que haurà assumit i a totes les condicions especials d'execució del contracte en matèria social, ètica, fiscal i mediambiental.
2. L'empresa contractista haurà d'acreditar de manera efectiva que presta correctament el servei del contracte en relació amb els criteris d'adjudicació als quals s'hagi compromès en la seva proposta tècnica, així com les condicions d'execució de caràcter social i mediambiental. Per això, haurà d'haver presentat en el moment assenyalat la documentació indicada en la presentació del plec per verificar-ne el compliment.
3. Els criteris d'adjudicació i les condicions especials d'execució de caràcter social i mediambiental es consideraran obligacions contractuals essencials, i incomplir-les serà considerat de caràcter greu. En cas d'incompliment, l'òrgan de contractació podrà optar per:
 - Finalitzar el contracte per incompliment greu, fet que podria implicar la inhabilitació per licitar durant el termini de dos anys en qualsevol procediment públic de licitació.
 - Continuar l'execució del contracte, amb la imposició d'una penalització que l'òrgan de contractació haurà d'estimar en funció de la gravetat de l'incompliment, fins a un màxim de N % del preu del contracte.
 - No acordar la pròrroga dels contractes quan l'empresa adjudicatària hagi incomplert de manera greu les condicions especials d'execució o els criteris d'adjudicació de caràcter social.
4. La persona responsable de la unitat de seguiment del contracte haurà de verificar la documentació presentada i avaluar l'adequació i la conformitat respecte als criteris d'adjudicació i les condicions especials d'execució de caràcter social i mediambiental assumides pel contractista. En cas d'incompliment, ho haurà d'informar i, si escau, proposar l'inici d'un procediment d'imposició de penalitats o la resolució del contracte.

3.4. ALTERNATIVES A LA CONTRACTACIÓ PÚBLICA PER POTENCIAR LES FINANCES ÈTIQUES

L'eina de la contractació pública és només una de les moltes que les administracions públiques poden utilitzar per potenciar una visió més ètica i solidària del sector bancari i financer. I malgrat que, com hem vist, les limitacions a l'hora de contractar de forma responsable són més operatives que no pas jurídiques, és necessari seguir explorant alternatives a la contractació pública per potenciar els serveis financers que incorporin aspectes ASG positius.

En aquesta última part de l'informe volem posar sobre la taula diferents vies per dur-ho a terme, basant-nos també en experiències en el marc estatal i europeu que es podrien reproduir a Catalunya:

Promoure un context favorable perquè les entitats de finances ètiques siguin l'eina financera de les entitats de l'economia social i solidària a través de:

- Treballar la transparència relacionada amb la contractació de serveis financers per part de les administracions públiques.
- Una legislació favorable a través d'incentius fiscals, clàusules socials en la contractació pública, d'altres.
 - ➔ A nivell municipal, l'Ajuntament de Valladolid va desenvolupar el 2018 a través d'una [instrucció](#) la seva pròpia estratègia per impulsar la contractació socialment eficient, i va anar més lluny que la LCSP en certs aspectes relacionats amb les entitats de l'economia solidària.
 - ➔ A nivell més ampli, ens podem basar en l'experiència de l'Estat francès, que amb la Llei sobre l'Economia social i solidària de 2014 va desenvolupar l'obligació d'adoptar una estratègia de compra pública sosteni-

ble ([SPASER](#)) pels municipis i regions, amb un particular èmfasi en el seguiment i la governança, promovent també el diàleg amb l'economia solidària quan és possible.

- La cocreació i impuls d'instruments financers com els fons col·lectius de crèdit o els fons d'aval i finançament.
 - ➔ Aquí ens podem basar en el [conveni de col·laboració](#) signat entre l'Ajuntament de Barcelona i les entitats Coop57 i Fiare Banca Ètica amb l'obertura de dues línies de finançament de 2.000.000 euros cada una, com a mesura específica per a entitats de la ciutats de l'economia solidària. A nivell pràctic, l'Ajuntament de Barcelona permet amb aquest finançament avalar els instruments financers oferts.
- Promoure i/o impulsar processos de *matchfunding* amb entitats de finançament col·laboratiu procomú.
- Promoure la sensibilització ciutadana sobre les finances ètiques i solidàries i treballar per una educació econòmica més crítica i plural. D'una banda, veiem una manca de coneixement directe sobre els productes i serveis amb consideracions ASG existents al mercat i el funcionament de l'economia solidària per part de l'administració pública. I, de l'altra banda, convé que les entitats de les finances ètiques i l'economia solidària facin una passa endavant en la relació i la informació sobre la feina de l'administració pública.
- Adoptar el protocol de municipis lliures de banca armada i per les finances ètiques, de la campanya de banca armada: <http://www.bancaarmada.org/ca/>

1. ANUNCIAR

la voluntat d'esdevenir un "Municipi lliure de banca armada i per les finances ètiques".

2. APROVAR

una resolució que prohibeixi, o avanci cap a la prohibició explícita, de les inversions en empreses implicades en la producció, desenvolupament, manteniment o comerç d'armes, al mateix temps que es fomenti la incorporació de les finances ètiques a l'administració pública.

3. ANALITZAR

si les relacions amb el sector financer actual de l'administració té vincles amb entitats controvertides i que formen part dels informes de banca armada.

4. APLICAR

mesures per establir criteris de selecció per assegurar-se que cap productor d'armes formi part de la cartera municipal i que cap institució financera relacionada amb la indústria armamentista sigui proveïdora de l'administració. Al mateix temps, introduir proveïdors financers de l'ecosistema de les finances ètiques.

5. DIFONDRE

per promoure i complementar els esforços de desinversió explicant les actuacions realitzades i les noves polítiques financeres adoptades.

MUNICIPIS LLIURES DE BANCA ARMADA

CONCLUSIÓ

La compra i la contractació públiques responsables són un aspecte estratègic de la gestió dels recursos públics que ha incrementat la notorietat els darrers anys. En aquest informe analitzem el rol de la contractació pública com a eina per impulsar les finances ètiques a Catalunya. L'objectiu és facilitar als responsables de formular la contractació pública de les administracions públiques la contractació d'entitats de finances ètiques per a serveis financers.

Convé llegir tant els resultats de l'informe com les propostes en el context actual, en què la transparència de la contractació pública en l'àmbit financer té les seves limitacions, i en què encara existeixen poques experiències en la contractació responsable de serveis financers.

1. CATEGORITZACIÓ DELS CONTRACTES DE SERVEIS FINANCERS

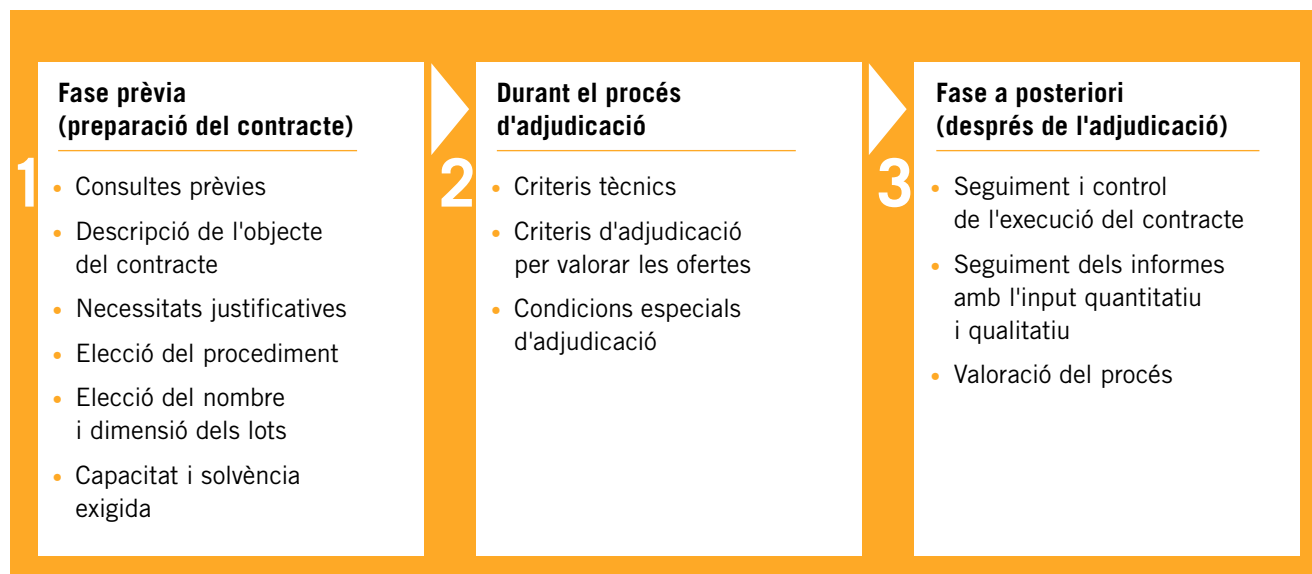
La definició dels serveis financers

L'estratègia de compra pública responsable comença en el marc europeu i es transposen al marc espanyol amb la Llei 9/2017 de Contractes del Sector Públic (LCSP). A nivell bancari i financer, la LCSP fa un tractament diferenciat entre els serveis de finançament i tresoreria, exclosos de la llei, i els serveis d'inversió i assegurances, inclosos dins la llei.

	SERVEIS DE FINANÇAMENT I TRESORERIA	SERVEIS D'INVERSIÓ I ASSEGURANCES
Regulació	Article 10 de la LCSP	Article 25.1. de la LCSP
Categoria jurídica	Contractes exclosos de la LCSP	Contractes subjectes a la LCSP però de caràcter privat
Tipus de servei	Préstecs, operacions de tresoreria, serveis de compravenda de valors o instruments financers	Dipòsits, serveis bancaris i d'inversió, concessió de crèdits i microcrèdits, arrendaments financers (<i>leasing</i>)
Aplicació pràctica	Contractació regulada pels principis bàsics: solvència, publicitat, concurrència i transparència. La LCSP, només de caràcter interpretatiu i subsidiari. A nivell pràctic, la contractació és més flexible i les limitacions en aquest cas ja no són jurídiques i passen a ser operatives.	La preparació (fase prèvia) es regeix per la LCSP (part 1 i 2 de la llei), però els efectes i l'extinció, pel dret privat. A nivell pràctic, la part <i>a priori</i> del procés (redacció de plecs, requisits de solvència i de capacitat, garanties, criteris d'adjudicació, etc.) així com la seva modificació, si es renova o s'allarga el contracte, es regeix per la LCSP.

El procés de licitació

El procés de contractació pública es pot separar en tres fases, cada una integrant un conjunt d'accions en què es poden introduir aspectes socials per a una contractació més responsable. En l'informe s'han tingut en compte les fases següents:

El marc europeu i internacional

En el marc europeu, recents desenvolupaments legislatius afecten directament o indirectament el procés de contractació pública.

- D'una banda, la [directiva SFDR](#) (*Sustainable Finance Disclosure Regulation*), que introdueix noves definicions i crea exigències de transparència. Aplicable oficialment des del març 2021, la SFDR possibilita (a nivell pràctic) les AAPP per demanar el percentatge d'inversions destinades a activitats amb consideracions ASG i seguir-ne l'evolució i, de la mateixa manera, dona suport legal a incloure aquests aspectes en les clàusules dels plecs.
- D'altra banda, la directiva europea de 2014 sobre contractació pública (*directive 2014/24/EU*) atorga la possibilitat a les administracions públiques d'exigir un *label*, criteri o etiqueta específic.

2. EXPERIÈNCIES PRÈVIES

Des de l'aplicació de l'auge de la contractació pública responsable, hi ha hagut pocs casos de contractació pública d'entitats financeres i bancàries ètiques. D'una banda, perquè és un sector amb poca tradició de treball en aquesta matèria i, d'altra banda, perquè la major part de la informació relacionada amb els serveis de finançament, exclosa de la LCSP, no és de caràcter públic.

Marc català i estatal

A nivell de la contractació de serveis de finançament i tresoreria:

- **Ajuntament de Barcelona:** incorporació d'aspectes de caire social a la ronda de finançament anual, amb punts associats a clàusules de caràcter social.
- **Ajuntament de Castelló:** crèdit amb incorporació de criteris referents a la política d'habitatge de les entitats financeres.
- **Ajuntament de Donostia:** Obertura d'un compte corrent des del qual canalitza les subvencions de cooperació, igualtat, participació, medi ambient i diversitat cultural.

A nivell de la contractació de serveis d'assegurances i d'inversió, hi ha poques experiències en el marc català. Tanmateix, Arç Cooperativa va realitzar un informe d'anàlisi sobre la contractació pública dels serveis asseguradors de l'Ajuntament de Barcelona el 2019 que posa de manifest el conjunt d'obstacles i oportunitats de la contractació pública en el servei d'assegurances ètiques. N'hem resumit les principals oportunitats i limitacions en el punt 2.1. de l'informe: posar enllaç.

Marc europeu i internacional

En el marc europeu existeixen diferents associacions de segon nivell o federacions que integren les diferents entitats del món de les finances ètiques amb reconeixement a nivell europeu. Aquestes poden servir per establir normatives, principis mínims o clàusules:

- **Federació Europea dels Bancs Ètics i Alternatius (FEBEA)**
- **Global Alliance for Banking on Values (GABV)**
- **Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe (AMICE)**

A escala més internacional, no hi ha nomenclatures ni segells per a les finances ètiques. Més enfocat a nivell de finances amb incorporació ASG, podem trobar:

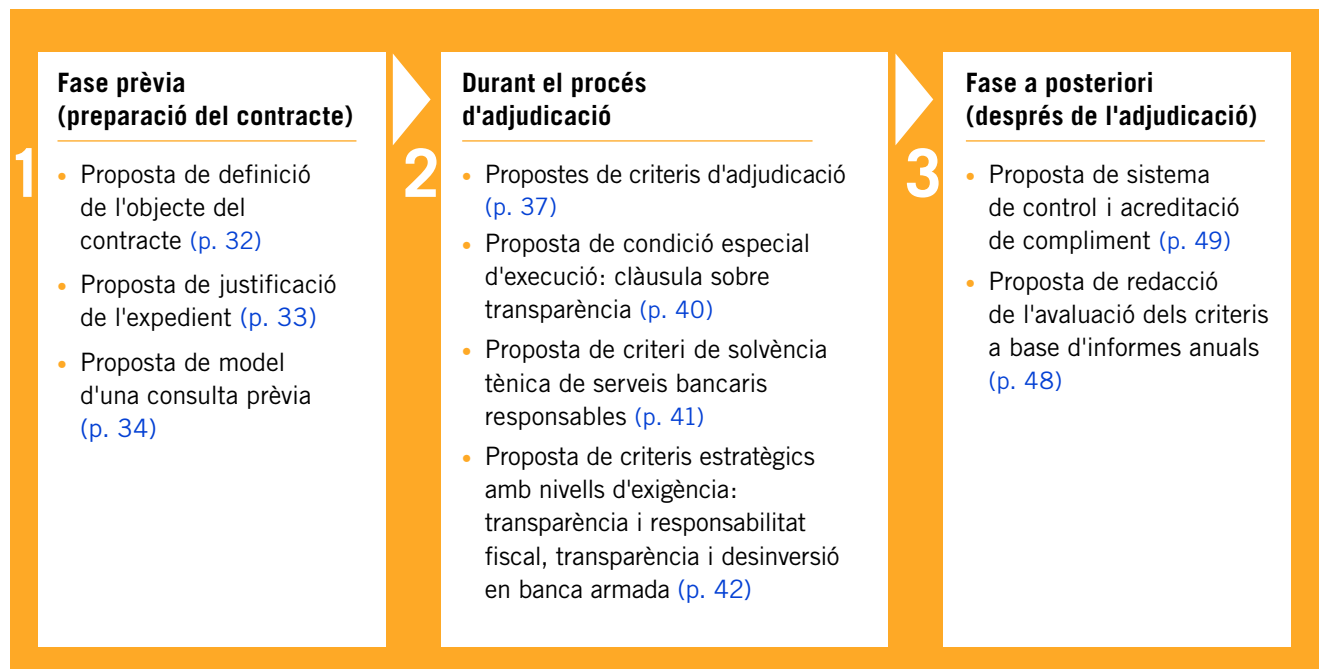
- **Principis d'inversió responsable (PRI – Principles for Responsible Investment)**
- **Les normes ISO:** els **ISO 26000** i **ISO 20400** estandarditzen la responsabilitat social i la compra social definint una sèrie de matèries fonamentals.

3. RECOMANACIONS PER A UNA CONTRACTACIÓ MÉS ÈTICA I RESPONSABLE

Propostes de redacció

En relació amb les tres etapes del procés de licitació pública, definim un seguit de propostes per incorporar aspectes socials als plecs. Aquestes propostes es poden copiar directament al plec realitzant les adaptacions corresponents en relació amb el tipus de servei i/o condicions d'aquest.

En el gràfic següent, hi ha els enllaços d'aquestes propostes a l'apartat corresponent de l'informe:

Nota: Els enllaços són de les pàgines de la *Guia per a la contractació pública de serveis financers ètics i solidaris*.

Les propostes realitzades s'han basat en els aspectes amb més capacitat transformadora (transparència, desinversió en banca armada, etc.). Tanmateix, també s'ha proposat una redacció amb tres nivells d'exigència diferenciats (baix, mitjà i alt), a fi que es pugui adaptar a l'estratègia de cada administració pública.

Com a exemple, es podria copiar el criteri de solvència tècnica següent per fomentar uns serveis bancaris responsables canviant el número de lot per l'adequat, i triant el servei contractat de la llista*.

CRITERI DE SOLVÈNCIA TÈCNICA: SERVEIS BANCARIS RESPONSABLES

Lot N: servei* amb criteris ètics i de responsabilitat social, fiscal i mediambiental.

Solvència tècnica. Considerant les característiques especials del lot N definit prèviament, s'estableix la necessitat de garantir que les empreses licitadores disposin de la solvència tècnica i professional adequades per executar les seves prestacions conforme als criteris de responsabilitat social, fiscal, ètica i mediambiental.

Per això, i seguint la llibertat per exigir acreditacions (art. 76 LCSP), les empreses licitadores hauran d'acreditar i aportar una certificació que pertanyen a la Federació Europea de Bancs Ètics i Alternatius (FEBEA), l'Aliança Global per a una Banca amb Valors (GABV), o alguna altra federació o associació de banca ètica o de banca responsable de caràcter equivalent, o tenir segells per al seu servei o producte licitat, com ara el segell EthSI o equivalent, o bé acreditar per algun altre mitjà que compleixen els requisits exigits.

→ * Llista de serveis financers i bancaris contractats:

-
• Servei bancari	• Col·locació dels excedents de tresoreria	• Pla de pensió
• Crèdit		• Servei d'assegurança
• Préstec	• Compte corrent	Etc.
• Dipòsit bancari	• Fons d'inversió	
-

MÉS ENLLÀ DE LA CONTRACTACIÓ PÚBLICA: PENSANT ALTERNATIVES

L'eina de la contractació pública és només una de les moltes que les administracions públiques poden utilitzar per potenciar una visió més ètica i solidària del sector bancari i financer.

- Treballar la transparència relacionada amb la contractació de serveis financers.
- Una legislació favorable a través d'incentius fiscals, clàusules socials en la contractació pública.
- La cocreació i impuls d'instruments financers com ara els fons col·lectius de crèdit o els fons d'aval i finançament.
- Promoure i/o impulsar processos de *matchfunding* amb entitats de finançament col·laboratiu procomú.
- Promoure la sensibilització ciutadana sobre les finances ètiques i solidàries i treballar per a una educació econòmica més crítica i plural.
- Adoptar el protocol de municipis lliures de banca armada i per a les finances ètiques, de la campanya de banca armada.

1. ANUNCIAR

la voluntat d'esdevenir un "Municipi lliure de banca armada i per les finances ètiques".

2. APROVAR

una resolució que prohibeixi, o avanci cap a la prohibició explícita, de les inversions en empreses implicades en la producció, desenvolupament, manteniment o comerç d'armes, al mateix temps que es fomenti la incorporació de les finances ètiques a l'administració pública.

3. ANALITZAR

si les relacions amb el sector financer actual de l'administració té vincles amb entitats controvertides i que formen part dels informes de banca armada.

4. APLICAR

mesures per establir criteris de selecció per assegurar-se que cap productor d'armes formi part de la cartera municipal i que cap institució financera relacionada amb la indústria armamentista sigui proveïdora de l'administració. Al mateix temps, introduir proveïdors financers de l'ecosistema de les finances ètiques.

5. DIFONDRE

per promoure i complementar els esforços de desinversió explicant les actuacions realitzades i les noves polítiques financeres adoptades.

MUNICIPIIS LLIURES DE BANCA ARMADA

BIBLIOGRAFIA INDICATIVA

Marc català i estatal

REAS Euskadi (2014), [Guía de Contratación Pública Socialmente Responsable](#)

Ajuntament de Barcelona (2016), [Guia de contractació pública social](#)

Oxfam Intermón (2017), [Guía práctica para impulsar una contratación pública libre de paraísos fiscales](#)

Centre Delàs d'Estudis per la Pau – SETEM (2018) - [De la Banca armada a la Banca ètica](#)

CEPES (2018), [Guía de compra pública responsable y del fomento de la contratación pública de entidades y empresas de la Economía Social](#)

Opcions – SETEM Catalunya (2018), [La inclusió d'aspectes ambientals, socials i de bon govern a la contractació pública: anàlisi de casos](#)

Arç Cooperativa (2019), [La contractació del programa d'assegurances a l' Ajuntament de Barcelona](#)

Mónica Vargas i Lina María González - Ajuntament de Barcelona (2020), [La contractació pública de l'Ajuntament de Barcelona, una anàlisi de responsabilitat extraterritorial, vulneració dels drets humans i del medi ambient al Sud global](#)

Reas Euskadi (2020), [Guías para la compra pública responsable](#)

Marc europeu i internacional

Observatoire régional de l'Economie sociale et solidaire Bretagne (2013), [Commande publique et ESS: Comment favoriser l'accès des organisations de l'ESS aux marchés publics?](#)

Fundación Finanzas Éticas (2018), [Las finanzas éticas y sostenibles en Europa: Primer informe](#)

Conseil économique, social et environnemental (2018), [Commande publique responsable : un levier insuffisamment exploité](#)

Instituto Danés de derechos humanos (2020), [Impulsar el cambio a través de la contratación pública](#)

European Commission (2020), [Making Socially Responsible Public Procurement Work: 71 Good Practices Cases](#)

Coordinat per:

Amb el suport de:

